

ความจริงเกี่ยวกับการวิจัยทางสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์และ
แนวทางการเลือกวิธีวิทยาให้เหมาะสมกับปัญหาวิจัย

**The Fact of Research in Social Sciences and Humanities and the Guideline of Selecting Research
Methodology Suit to a Research Problem**

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุบิน บุระรัช

วิทยาลัยบัณฑิตศึกษาด้านการจัดการ มหาวิทยาลัยศรีปทุม

subin.yu@spu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอความจริงเกี่ยวกับการวิจัยทางสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ใน 4 ประเด็น คือ (1) ความหมายและองค์ประกอบของการวิจัย (2) การสรุปผลการวิจัยทางสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ (3) ประเภทของการวิจัยทางสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ และ (4) วิธีวิทยาการวิจัยทางสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ และเพื่อนำเสนอแนวทางการเลือกวิธีวิทยาให้เหมาะสมกับปัญหาวิจัย ผลการสังเคราะห์และวิเคราะห์เอกสาร พบว่า วิธีวิทยาการวิจัยทางสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์มี 3 ประเภท ได้แก่ การวิจัยเชิงปริมาณ การวิจัยเชิงคุณภาพ และการวิจัยแบบผสม ซึ่งวิธีวิทยาทั้ง 3 ประเภทนี้มีแนวคิดและลักษณะที่แตกต่างกัน การเลือกวิธีวิทยาการวิจัยแบบใดมาใช้ขึ้นอยู่กับปัญหาวิจัย เพราะการเลือกวิธีวิทยาที่ถูกต้องและเหมาะสมมาใช้จะทำให้ผลการวิจัยมีคุณค่าต่อการนำไปใช้ประโยชน์

คำสำคัญ: วิธีวิทยาการวิจัย สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ ความจริง ปัญหาวิจัย

ABSTRACT

The objective of this article is to propose the four facts of research in social sciences and humanities consisting of (1) the definition and factors of research, (2) findings conclusion of the research in social sciences and humanities, (3) the categories of the research in social sciences and humanities, and (4) research methodologies in social sciences and humanities, and to propose the guidelines of selecting the methodology suit to research problem. The synthesis and analysis results showed that there are three categories of the research in social sciences and humanities comprising (1) quantitative research, (2) qualitative research, and (3) mixed-methods research. These research methodologies are different in terms of their concept and

characteristics. To select the appropriate and correct research methodology depends on research problem leading to make the research findings enough valuable to utilization.

Keywords: Research methodology, Social sciences, Humanities, Fact, Research problem

บทนำ

การวิจัยนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ใหม่หรือนวัตกรรม (Innovation) ไม่ว่าจะเป็นการวิจัยพื้นฐาน (Basic research) ที่เป็นรากฐานความแข็งแกร่งของสาขาวิชา (Discipline) หรือการวิจัยประยุกต์ (Applied research) ที่มุ่งนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ในด้านใดด้านหนึ่ง โดยเฉพาะงานวิจัยเชิงประยุกต์ที่มีคุณค่า นั้น ไม่ใช่แค่การตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารวิชาการหรือในรายงานสืบเนื่องหรือหนังสือประมวลบทความ (Proceedings) ที่เป็นที่ยอมรับในระดับชาติหรือนานาชาติเท่านั้น แต่งานวิจัยที่ดีจะต้องมี “คุณค่า (Value)” เพียงพอที่จะสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ ไม่ว่าจะเป็นการใช้ประโยชน์ในเชิงนโยบาย (Policy) เชิงสาธารณะหรือสังคม (Public/Social) เชิงพาณิชย์ (Commercial) เชิงพื้นที่ (Locational) หรือเชิงวิชาการ (Academic) และงานวิจัยที่ดีมีคุณค่า ควรจะต้องเริ่มจาก “ปัญหาวิจัย (Research problem)” เพราะ “ปัญหาวิจัย” คือ หัวใจของการใช้ประโยชน์ และสาเหตุที่ไม่มีผลการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ ก็เพราะงานวิจัยนั้นไม่มีคุณค่าเพียงพอ (สุบิน ยุระรัช, 2554)

“ปัญหาวิจัย (Research problem)” คือ ปัญหาที่ต้องทำวิจัยจึงจะรู้คำตอบ รู้แนวทางการแก้ไขปัญหา และนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ใหม่ เพราะหากเป็นปัญหาที่ไม่ต้องทำวิจัยจะเป็นการทำงานโดยสิ้นเปลืองเวลาและทรัพยากร แม้ว่าจะงานวิจัยนั้นจะใช้ “วิธีวิทยาการวิจัยหรือระเบียบวิธีวิจัย (Research methodology)” ดีเพียงใดก็ตาม แต่ถ้าปัญหาวิจัยไม่ชัดแต่แรก งานวิจัยนั้นก็ย่อมขาดคุณค่าและไม่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ไม่ว่าจะเชิงไหนก็ตาม ดังนั้น การกำหนดปัญหาวิจัยจึงเป็นเรื่องสำคัญ และเมื่อกำหนดปัญหาวิจัยชัดแล้ว จึงค่อยหาวิธีวิทยาที่เหมาะสมต่อไป เพราะผลการวิจัยควรมาจากวิธีวิทยาการวิจัยที่เหมาะสมและถูกต้องจึงจะสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้

บทความเรื่องนี้มุ่งให้ข้อมูลที่สะท้อน “ความจริง (Fact)” โดยทั่วไปเกี่ยวกับการทำวิจัยทางสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ เพราะปัจจุบันมีแนวคิดหรือมโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อน (Misconception) ในหมู่นักวิจัยทางด้านนี้ค่อนข้างมาก สำหรับตัวอย่างแนวคิดหรือมโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อน เช่น (1) เขียนปัญหาวิจัยตามความสนใจของนักวิจัยหรือตามกระแสนิยมหรือตามนโยบายวิจัยที่กำหนดในช่วงนั้น โดยอ้างอิงข่าวสารที่ปรากฏตามสื่อ ทำให้ประเด็นวิจัยที่ต้องการศึกษาเป็นเรื่องที่ทันสมัย สนองนโยบายของรัฐบาล (2) เขียนคำถามวิจัยในลักษณะของข้อความที่ตนเองสงสัยและยังไม่รู้คำตอบ (3) ปัญหาวิจัยที่เหมาะสมกับ

การขอรับทุนควมมาจากสภาพปัญหาในการปฏิบัติงานของนักวิจัย เป็นต้น (นงลักษณ์ วิรัชชัย และสุวิมล ว่องวานิช, 2555) เพราะแนวคิดที่คลาดเคลื่อนเหล่านี้จะนำไปสู่ความไม่ชัดเจนและไม่ถูกต้องในการดำเนินงานวิจัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่สำคัญ คือ การเลือกวิธีวิทยาให้เหมาะสมกับปัญหาวิจัยที่กำหนด หากผู้วิจัยไม่เข้าใจและเลือกวิธีวิทยาที่ผิดย่อมจะทำให้ผลการวิจัยคลาดเคลื่อนหรือบิดเบือนไปจากความจริง (Distortion)

ความจริงเกี่ยวกับการวิจัยทางสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์

ความจริงข้อที่ 1. ความหมายและองค์ประกอบของการวิจัย

การวิจัย คือ การค้นหา ค้นแล้วค้นอีก จนได้ความจริงของเรื่องที่ศึกษา สำหรับอะไรที่เป็นความจริงที่เด่นชัดอยู่แล้ว หรืออะไรที่รู้แล้ว ก็ไม่จำเป็นต้องทำวิจัยให้เสียเวลา ในบทความฉบับนี้ ผู้เขียนจะเน้นการนำเสนอแนวคิดทั่วไปของการวิจัยทางสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์เพื่อให้ผู้อ่านที่ยังไม่เคยรู้จักการวิจัยมาก่อน ได้รู้ ได้เห็น และเข้าใจในธรรมชาติของการวิจัยทางสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ (Social sciences and humanities) ที่สามารถยืดหยุ่นหรือเปลี่ยนแปลงได้ตามสถานการณ์และสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งมีความแตกต่างค่อนข้างชัดเจนจากการวิจัยทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (Science and technology) ที่ความจริงค่อนข้างตายตัว และเปลี่ยนแปลงได้ยาก

ในทัศนะของผู้เขียนมองว่า การวิจัย (Research) หมายถึง การแสวงหาและค้นหา (To seek/to find out) ความจริง (Fact/Truth) โดยมีจุดมุ่งหมายที่แน่นอน ค้นจนกระทั่งได้องค์ความรู้ใหม่หรือความจริงของเรื่องที่ศึกษาโดยใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ (Scientific method) เพื่อช่วยให้มนุษย์เข้าใจธรรมชาติ (Nature) พฤติกรรม (Behavior) และปรากฏการณ์ (Phenomena) ต่างๆ ได้ดียิ่งขึ้น เพราะมนุษย์มีความเชื่อพื้นฐานที่สำคัญ 3 ข้อ คือ (1) เชื่อว่าธรรมชาติรอบๆ ตัวเรามีความเป็นเหตุเป็นผลในตัวเอง (2) เชื่อว่าพฤติกรรมของสิ่งมีชีวิตทุกชนิดย่อมมีสาเหตุเสมอ และ (3) เชื่อว่าปรากฏการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นบนโลกใบนี้มีสาเหตุ มีความคงที่ และมีระเบียบแบบแผน

ดังนั้น การวิจัยจะต้องมีองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ประการ ได้แก่

(1) การค้นหาความจริงหรือสิ่งใหม่ที่เป็นองค์ความรู้ในศาสตร์สาขานั้นๆ ผู้เขียนขอเน้นย้ำว่า การวิจัย คือ การ “ค้น” ไม่ใช่ “คว่ำ” มา เพราะการคว่ำหัวข้อหรือปัญหาวิจัยมาแบบฉาบฉวย ไม่ได้ก่อให้เกิดองค์ความรู้อะไรใหม่

(2) การแสวงหาและค้นหาความจริงหรือองค์ความรู้ใหม่ จะต้องใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์มาช่วยในการพิสูจน์ ทดสอบ และยืนยัน ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนหลักๆ คือ การกำหนดปัญหาวิจัย การวางแผนดำเนินการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และการสรุปผลการวิจัย

(3) การแสวงหาและค้นหาความจริงที่จะเป็นการวิจัยได้นั้น จะต้องกำหนดจุดมุ่งหมายที่แน่นอน หากเป็นเพียงแค่การ “ค้นเจอ” กับสิ่งที่กำลังมองหา แบบนี้จะไม่เรียกว่าเป็นการวิจัย เช่น การค้นและเจอโจรสลัดที่ทำผิดกฎหมาย เป็นต้น

การวิจัยทางสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มีความแตกต่างจากการวิจัยทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีค่อนข้างชัด เพราะองค์ความรู้หรือความจริงที่เกิดจากการวิจัยทางสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ อาจเปลี่ยนแปลงไปได้ตามกาลเวลา เช่น ค่านิยม (Value) เกี่ยวกับอาชีพที่คาดหวังของนิสิตนักศึกษาเมื่อปี พ.ศ. 2499 กับปี พ.ศ. 2558 อาจไม่เหมือนกัน เป็นต้น ขณะที่ องค์ความรู้หรือความจริงที่เกิดจากการวิจัยทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีค่อนข้างมีลักษณะตายตัวและเปลี่ยนแปลงได้ยากไม่ขึ้นกับกาลเวลา เช่น กฎแรงโน้มถ่วงของโลก (Law of Gravitation) ที่ค้นพบโดย Sir Isaac Newton เมื่อปี ค.ศ. 1686 หรือ ทฤษฎีสัมพัทธภาพพิเศษ (Special Theory of Relativity) ในรูปของสมการ $E=mc^2$ ที่ค้นพบโดย Albert Einstein เมื่อปี ค.ศ.1905 เป็นต้น

โดยสรุป องค์ความรู้หรือความจริงในทางสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ เรามักจะใช้คำว่า “Truth” ซึ่งมีความหมายว่า “ความจริงที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง อาจเปลี่ยนแปลงได้ตามสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป หรือเป็นความจริงที่อาจจะโต้แย้งหรือคัดค้านได้” ขณะที่องค์ความรู้หรือความจริงในทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เรามักใช้คำว่า “Fact” ซึ่งมีความหมายว่า “ความจริงที่ตายตัว เป็นจริงเสมอ สัมผัสได้ และไม่เปลี่ยนแปลงตามกาลเวลา”

ความจริงข้อที่ 2. การสรุปผลการวิจัยทางสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์

แผนแบบของการวิจัยที่เกิดขึ้นครั้งแรกในโลก คือ การวิจัยเชิงปริมาณ ตามมาด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ และการวิจัยแบบผสมผสานระหว่างวิธีการเชิงปริมาณและวิธีการเชิงคุณภาพ ในช่วงศตวรรษที่ 19 ถือว่าเป็นยุคที่การวิจัยเริ่มมีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น การศึกษาในระยะแรกจะเป็นการวิจัยเชิงปริมาณที่เน้นการค้นหาความรู้ความจริงจากข้อมูลตัวเลขที่เชื่อถือได้ด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ (Scientific method) ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพในระยะแรกจะเป็นการศึกษาในเชิงมนุษยวิทยา (Anthropology) ซึ่งเน้นการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participatory observation) และการบันทึกในสนามวิจัย (Field Diary) อย่างไรก็ตาม การวิจัยทางสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ในปัจจุบัน เน้นใช้การวิจัยแบบผสมผสานระหว่างวิธีการเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพเพื่อให้ได้คำตอบที่ครอบคลุม ลุ่มลึก และน่าสนใจมากยิ่งขึ้น แต่อย่างไรก็ดี การสรุปผลการวิจัย มีแนวคิดหลักอยู่ 2 ประการ คือ

(1) การอนุมานหรือนิรนัย (Deductive approach) โดยเริ่มจากมีทฤษฎีเกิดขึ้นก่อนแล้ว นักวิจัยพยายามหาข้อมูลต่างๆ มาแสดงเพื่อสรุปผลและยืนยันทฤษฎีหรือความรู้เดิม ซึ่งแนวคิดนี้เป็น

รากฐานที่สำคัญของการวิจัยเชิงปริมาณ แต่มีข้อสังเกตว่าทฤษฎีจะต้องเป็นความจริงก่อน การสรุปผลการวิจัยจึงจะถูกต้องและเชื่อถือได้ ตัวอย่างเช่น

- ความต้องการขั้นแรกของมนุษย์ คือ ปัจจัยสี่ (ทฤษฎีหรือความรู้เดิม)
- นายพอใจ รักชาติไทย เป็นมนุษย์ (ความจริงย่อย)
- นายพอใจ รักชาติไทย ต้องการปัจจัยสี่ (ข้อสรุป)

จากตัวอย่างข้างต้นเป็นการกล่าวอ้างทฤษฎีลำดับขั้นของความต้องการ (Hierarchy of needs) ของ Maslow (1943) เพราะเป็นทฤษฎีที่มีชื่อเสียงและได้รับความนิยมอย่างมากในกลุ่มนักวิจัยที่ศึกษาทางด้านจิตวิทยาและด้านพฤติกรรมศาสตร์ และในปัจจุบันมีงานวิจัยจำนวนมากไม่น้อยที่สร้างองค์ความรู้ใหม่โดยใช้ทฤษฎีนี้เป็นรากฐาน จากตัวอย่างอย่างกล่าว ข้อสรุปแบบอนุมานหรือนิรนัยจะเป็นจริงได้ก็ต่อเมื่อทฤษฎีหรือความรู้เดิมเป็นจริง ดังนั้น ในการทำวิจัยหากอ้างทฤษฎีที่ไม่เป็นจริง จะทำให้ข้อสรุปในการวิจัยไม่เป็นจริง

(2) การอุปมานหรืออุปนัย (Inductive approach) เริ่มจากมีเหตุการณ์ สถานการณ์ แล้วจึงหาข้อมูล ค้นหาความจริง และพิสูจน์ ดังนั้น การให้เหตุผลในเชิงอุปมานหรืออุปนัย จึงหมายถึง การสร้างข้อสรุปจากผลการสังเกตเฉพาะกรณีไปสู่การสร้างข้อสรุปทั่วไป (Streubert & Carpenter, 1995) ซึ่งแนวคิดนี้เป็นรากฐานที่สำคัญของการวิจัยเชิงคุณภาพ ตัวอย่างเช่น

- นายรักดี นิยมไทย มีอาชีพเป็นเกษตรกรในหมู่บ้านขวดน้ำมัน หมู่ที่ 2 ตำบลบ่อภาค อำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก ในทุกเดือนไม่เคยเป็นหนี้เพราะใช้เงินไม่เกินรายได้ที่ได้รับ (ความจริงย่อย)
- นายสายใจ นิยมงาน เป็นชาวบ้านในหมู่บ้านขวดน้ำมัน หมู่ที่ 2 ตำบลบ่อภาค อำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก เลือกรประกอบอาชีพเป็นเกษตรกรปลูกผักขาย เนื่องจากว่าเป็นอาชีพที่มีความถนัดและบรรพบุรุษทำมานานและสามารถสร้างรายได้เลี้ยงครอบครัวได้ (ความจริงย่อย)
- นางสายปาน นิยมดี เป็นชาวบ้านในหมู่บ้านขวดน้ำมัน หมู่ที่ 2 ตำบลบ่อภาค อำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก เช่นเดียวกับนายรักดี นิยมไทย และนายสายใจ นิยมงาน มีความวิตกกังวลว่าปีหน้าจะเกิดน้ำท่วมอีก จึงเก็บข้าวไว้ในยุ้งฉางให้เพียงพอสำหรับ 3 ปี และเลิกทำการเกษตรแบบไร่เลื่อนลอย (ความจริงย่อย)
- ชาวบ้านในหมู่บ้านขวดน้ำมัน หมู่ที่ 2 ตำบลบ่อภาค อำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก ดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้แก่ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกัน (ข้อสรุป)

จากตัวอย่างอย่างกล่าว ข้อสรุปแบบอุปมานหรืออุปนัยจะเป็นจริงได้ก็ต่อเมื่อความจริงย่อยที่นำมาอ้างนั้นเป็นความจริง ดังนั้น การสรุปผลแบบอุปมานหรืออุปนัยมักจะพบในงานวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่ง

จำเป็นต้องได้ข้อมูลในพื้นที่หรือสนามวิจัยที่แท้จริง ไม่เช่นนั้นอาจส่งผลกระทบต่อการสรุปผลการวิจัย เพราะถ้าข้อมูลที่ได้อาจไม่จริง การสรุปผลจะเกิดข้อผิดพลาดได้

โดยผลของการอุปมานหรืออุปนัยนี้อาจจะนำมาสู่การสร้างทฤษฎีใหม่จากข้อมูลพื้นฐานที่เก็บรวบรวมมาได้ เช่น ทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียง (The Theory of Sufficiency Economy) ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ถือว่าเป็นตัวอย่างที่ใกล้ตัวคนไทยมากที่สุด เพราะเป็นทฤษฎีที่เกิดมาจากการสะสมประสบการณ์ของพระองค์ท่านในการประกอบพระราชกรณียกิจมาตลอดทั้งชีวิต จนสามารถสร้างเป็นข้อสรุปทั่วไปสำหรับการดำเนินชีวิตของคนไทย เป็นต้น ในประเด็นนี้สอดคล้องกับคำกล่าวของ McMillan & Schumacher (1993) ที่ระบุว่า “In inductive reasoning, a researcher reaches a conclusion by observing particular cases and generalizing from the cases to whole class of similar cases. (การให้เหตุผลเชิงอุปนัย นักวิจัยจะสร้างข้อสรุปจากการสังเกตเฉพาะกรณีต่างๆ และนำมาสร้างเป็นข้อสรุปทั่วไปสำหรับกรณีอื่นๆ ที่มีลักษณะคล้ายกัน)” อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าจะเป็นการวิจัยเชิงปริมาณหรือเชิงคุณภาพจะต้องมีการออกแบบที่ดี ใน 3 ส่วน คือ (1) การออกแบบการวิจัย (Research design) (2) การออกแบบการสุ่มตัวอย่าง (Sampling design) และ (3) การออกแบบการวิเคราะห์ข้อมูล (Analysis design)

ความจริงข้อที่ 3. ประเภทของการวิจัยทางสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์

การวิจัยทุกประเภทมีจุดมุ่งหมายเดียวกัน คือ การสร้างองค์ความรู้ (Body of knowledge) หรือ นวัตกรรม (Innovation) ที่มีความใหม่หรือสามารถนำไปใช้แก้ปัญหาได้ ซึ่งปัจจุบันให้ความสำคัญกับ “การวิจัยเพื่อแก้ปัญหา” มากกว่า “การวิจัยเพื่อหาปัญหา” เพราะปัญหาวิจัย (Research problem) ควรชัดเจนตั้งแต่แรกเริ่ม ไม่ใช่มาเกิดตอนระหว่างที่ทำวิจัยและเก็บข้อมูล สำหรับการแบ่งประเภทของการวิจัย อาจแบ่งได้หลายประเภทตามเกณฑ์ที่ต่างกัน ดังต่อไปนี้

3.1 แบ่งตามลักษณะของผลการวิจัย

(1) การวิจัยพื้นฐาน (Basic research) หรือการวิจัยบริสุทธิ์ (Pure research) ผลการวิจัยนำไปสู่การสร้างฐานของความรู้ในศาสตร์สาขาวิชานั้นๆ ให้มีความแข็งแกร่งทางวิชาการ (Robustness) เช่น ทฤษฎีหรือกฎเกณฑ์ต่างๆ เป็นต้น

(2) การวิจัยประยุกต์ (Applied research) เน้นการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ (Utilization) ในแง่มุมต่างๆ เช่น ผลการวิจัยนำไปสู่การกำหนดนโยบาย ผลการวิจัยนำไปต่อยอดในเชิงพาณิชย์ที่เพิ่มรายได้ ผลการวิจัยที่นำไปใช้ประโยชน์ในเชิงสาธารณะ (ทุกคนใช้ได้ไม่เสียค่าใช้จ่าย) เป็นต้น

3.2 แบ่งตามระดับความเข้มข้นของการวิจัย

(1) การวิจัยองค์ความรู้ (Research for body of knowledge) เป็นการวิจัยที่มุ่งเน้นการพัฒนาความรู้ใหม่หรือนวัตกรรม (Innovation) โดยมุ่งใช้ประโยชน์ในวงกว้าง โดยผลการวิจัยหรือองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัยสามารถนำไปใช้สรุปอ้างอิงโดยทั่วไปได้ (Generalization)

(2) การวิจัยสถาบัน (Institutional research) เป็นการวิจัยที่มุ่งเน้นการนำผลการวิจัยหรือข้อค้นพบ (Findings) ไปใช้ในการแก้ปัญหาในระดับองค์กร โดยผลการวิจัยไม่สามารถอ้างอิงไปสู่กลุ่มอื่นๆ นอกองค์กรที่เก็บข้อมูลได้

(3) การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน (Research for teaching and learning) เป็นการวิจัยที่มุ่งแก้ไขปัญหาในห้องเรียน หลักสูตร หรือการเรียนการสอน บางครั้งเรียกว่า การวิจัยในชั้นเรียน (Classroom research) หรือการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน (Classroom action research)

3.3 แบ่งตามลักษณะเฉพาะศาสตร์

(1) การวิจัยสิ่งประดิษฐ์ (Invention research) เป็นการวิจัยในกลุ่มสาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (Science and technology) ที่มุ่งเน้นประดิษฐ์คิดค้นเครื่องมือหรืออุปกรณ์ต่างๆ ที่แปลกใหม่ และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างเป็นรูปธรรม เช่น หุ่นยนต์เก็บก๊วระเบิด เครื่องช่วยเดินสำหรับผู้ป่วยอัมพาตครึ่งล่าง โลงศพไร้กลิ่น เป็นต้น

(2) การวิจัยเพื่อรับใช้สังคม (Socially-engaged research) เป็นการวิจัยในกลุ่มสาขาสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ (Social sciences and humanities) ที่มุ่งแก้ปัญหาหรือพัฒนาสังคม ชุมชน หรือท้องถิ่น โดยมีการดำเนินงานเป็นหมู่คณะที่บูรณาการหลายสาขาวิชา และผลงานทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นทางด้านใดด้านหนึ่งหรือหลายด้าน เช่น วิถีชีวิต ศิลปวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม อาชีพ เศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง คุณภาพชีวิต สุขภาพ เป็นต้น ประกอบด้วย การวิเคราะห์สถานการณ์ก่อนเริ่มกิจกรรมรับใช้สังคม การออกแบบหรือพัฒนาชิ้นงานหรือแนวคิดหรือกิจกรรม และการประเมินผลลัพธ์และสรุปแนวทางในการนำไปขยายผลหรือปรับปรุง (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2556)

(3) ผลงานสร้างสรรค์ (Creative works) มีลักษณะเป็นผลงานประเภทศิลปะและสิ่งประดิษฐ์ทางศิลปะประเภทต่างๆ ที่มีความเป็นนวัตกรรมหรือมีความใหม่ โดยมีการศึกษาค้นคว้าอย่างเป็นระบบที่เหมาะสมตามประเภทของงานศิลปะ ตัวอย่างผลงานสร้างสรรค์ทางศิลปะ ได้แก่ (1) ทัศนศิลป์ (Visual art) เช่น จิตรกรรม ประติมากรรม ภาพพิมพ์ ภาพถ่าย ภาพยนตร์ สื่อประสม สถาปัตยกรรมและงานออกแบบอื่นๆ (2) ศิลปะการแสดง (Performance art) เช่น ดุริยางคศิลป์ นาฏยศิลป์ และการแสดงรูปแบบต่างๆ และ (3) วรรณศิลป์ (Literature) เช่น บทประพันธ์ กวีนิพนธ์ เป็นต้น (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2557)

3.4 แบ่งตามปรัชญาของการวิจัย

(1) การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) เน้นศึกษาหาความจริงโดยใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ที่อยู่บนฐานของข้อมูลเชิงประจักษ์ที่เป็นค่า คะแนน หรือตัวเลข และอาศัยขั้นตอนที่มีระเบียบแบบแผน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อรู้สภาพ เพื่อจำแนก เปรียบเทียบ เพื่อสังเคราะห์ และวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ของตัวแปรต่างๆ โดยใช้วิธีการทางสถิติมาช่วยอธิบาย หรือใช้ข้อมูลที่เป็นค่า คะแนน หรือตัวเลขที่สามารถวัดได้

(2) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) เป็นการวิจัยที่เน้นศึกษาความจริงที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ (Naturalism) และปรากฏการณ์ (Phenomenalism) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เข้าใจปรากฏการณ์ต่างๆ ในสังคมอย่างลุ่มลึก เข้าใจความหมาย กระบวนการความรู้สึกลึกซึ้ง ความเชื่อ ค่านิยมทัศนคติ ฯลฯ เพื่อรู้ลึก รู้จริง ของสิ่งที่ศึกษา โดยเน้นการพรรณนา วิเคราะห์ และเชื่อมโยงเหตุการณ์ หรือปรากฏการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นอดีตปัจจุบัน หรืออนาคต

(3) การวิจัยแบบผสม (Mixed-methods research) เป็นการวิจัยที่มุ่งศึกษาและค้นหาความจริงหรือองค์ความรู้ใหม่โดยการบูรณาการหรือผสมผสานวิธีการเชิงปริมาณและวิธีการเชิงคุณภาพร่วมกัน เพื่อให้ได้ผลการวิจัยที่ครอบคลุม สมบูรณ์ ทั้งในเชิงลึกที่ให้ข้อมูลแบบละเอียด และการศึกษาเพื่อให้ได้ความเข้าใจแบบองค์รวมโดยการวิเคราะห์ค่าหรือตัวเลขเพื่อหาความสัมพันธ์ของตัวแปรต่างๆ ด้วยวิธีการทางสถิติ และการออกแบบการวิจัยแบบผสมจะมีระเบียบแบบแผนในการศึกษาวิจัยที่แตกต่างกันขึ้นอยู่กับลักษณะของปัญหาวิจัย

ความจริงข้อที่ 4. วิธีวิทยาการวิจัยทางสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์

บทความเรื่องนี้ อธิบายวิธีวิทยาการวิจัยหรือระเบียบวิธีวิจัย (Research methodology) ทางสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ตามปรัชญาของการวิจัย คือ (1) การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) (2) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) และ (3) การวิจัยแบบผสม (Mixed-methods research)

4.1. การวิจัยเชิงปริมาณ

4.1.1 แนวคิดสำคัญ

การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) มีจุดเด่นที่แตกต่างจากการวิจัยเชิงคุณภาพ คือ (1) ได้ข้อสรุปจากคนจำนวนมาก เน้นการสรุปอ้างอิงจากกลุ่มตัวอย่างไปยังประชากร (Generalization) (2) มีความเป็นปรนัย ผลงานวิจัยมีความแกร่ง (3) ศึกษาความสัมพันธ์ของตัวแปรได้ดี (4) สามารถยืนยันหรือตรวจสอบความเป็นเหตุและผล (5) ความลำเอียงได้รับการควบคุม (6) เน้นการนำเสนอข้อมูลที่เป็นค่าหรือตัวเลขที่วัดได้เพราะคนส่วนใหญ่ชอบตัวเลข และ (7) จำเป็นต้องใช้สถิติมาช่วยอธิบาย สำหรับข้อจำกัดของการวิจัยเชิงปริมาณ คือ (1) รายงานเฉพาะค่าหรือตัวเลข ไม่เน้นคำบรรยาย และขาดสีสันของการรายงาน

(Dry result) (2) ละเลยข้อมูลรอบข้างที่สำคัญ ไม่ค่อยสนใจผู้ที่มีส่วนร่วม หรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องต่างๆ (3) หากสร้างเครื่องมือวิจัยไม่ดี เช่น ข้อคำถามในแบบประเมินไม่ได้วัดในเรื่องเดียวกัน หรือไม่มีความเป็นเอกพันธ์ (Homogeneity) เป็นต้น จะส่งผลทำให้ได้ข้อมูลที่ไม่ตรงกับสิ่งที่มุ่งวัด และผลการวิจัยขาดความน่าเชื่อถือจนไม่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ และ (4) ผลการวิจัยไม่ค่อยให้รายละเอียดในเชิงกลุ่มศึกษาประเด็นนี้เข้าข่ายรู้อบ แต่ไม่ลึกซึ้ง

4.1.2 การออกแบบการวิจัย

แบบแผนของการวิจัย (Research design) เป็นองค์ประกอบสำคัญของวิธีวิทยาการวิจัยหรือระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ แบบแผนของการวิจัยในทัศนะของผู้เขียน หมายถึง แผนโดยรวม (Overall plan) ที่นำไปสู่การตอบคำถามวิจัย เพราะหากการวิจัยเรื่องใดเรื่องหนึ่งมีการออกแบบ (Design) ที่ดีก็จะช่วยให้ผู้วิจัยสามารถหาคำตอบวิจัยได้อย่างแม่นยำ (Accurate answer) ต่อคำถามวิจัยหรือสมมติฐานที่กำหนดไว้ สำหรับการวิจัยเชิงปริมาณ การออกแบบการวิจัยจะแบ่งออกเป็น 3 องค์ประกอบ ได้แก่ (1) การออกแบบกระบวนการวิจัย (Research design) (2) การออกแบบการสุ่มตัวอย่าง (Sampling design) และ (3) การออกแบบการวิเคราะห์ข้อมูล (Analysis design)

ตารางที่ 1 หลักการของการออกแบบกระบวนการวิจัย การออกแบบการสุ่มตัวอย่าง และการออกแบบการวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับการวิจัยเชิงปริมาณ

การออกแบบ	หลักการของการออกแบบการวิจัยเชิงปริมาณ
1. การออกแบบกระบวนการวิจัย (Research design)	อาศัยหลัก Max. Min. Con. ของ Kerlinger & Lee (2000) ประกอบด้วย 1. ทำให้ความแปรปรวนที่เป็นระบบมีค่ามากที่สุด (Maximized systematic variance) โดยการเพิ่มความแปรปรวนระหว่างกลุ่มให้สูงสุด เพื่อให้สามารถจัดกระทำกับตัวแปรอิสระให้ส่งผลต่อตัวแปรตามมากที่สุด 2. ทำให้ความแปรปรวนของความคลาดเคลื่อนมีค่าน้อยที่สุด (Minimized error variance) โดยการทำให้ค่าความแปรปรวนของความคลาดเคลื่อนมีค่าน้อยที่สุดหรือเป็นศูนย์ 3. ควบคุมความแปรปรวนที่มีระบบของตัวแปรแทรกซ้อน (Control extraneous systematic variance) โดยการจำกัดตัวแปรแทรกซ้อนอื่นๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องออกให้หมด เพื่อให้ผลของตัวแปรตามที่เกิดมาจากตัวแปรอิสระเท่านั้น
2. การออกแบบการสุ่มตัวอย่าง (Sampling design)	1. การกำหนดขนาดตัวอย่าง (Sample size) สามารถทำได้ 3 วิธี คือ (1) เปิดตาราง (2) คำนวณด้วยสูตร และ (3) ใช้โปรแกรมช่วยวิเคราะห์ สำหรับวิธีการกำหนดขนาดตัวอย่างที่นิยมใช้ เช่น ตารางขนาดตัวอย่างของ Krejcie

การออกแบบ	หลักการของการออกแบบการวิจัยเชิงปริมาณ
	<p>& Morgan (1970) ตารางและสูตรคำนวณขนาดตัวอย่างของ Yamane (1973) สูตรคำนวณขนาดตัวอย่างของ Cohen (1977) การใช้โปรแกรม G*Power เพื่อคำนวณขนาดตัวอย่างของ Faul, Erdfelder, Lang & Buchner (2007) เป็นต้น</p> <p>2. การเลือกวิธีการสุ่มตัวอย่าง แบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ (1) การสุ่มแบบอาศัยความน่าจะเป็น (Probability Sampling) ได้แก่ Simple, Stratified, Cluster, Systematic และ Multi-state และ (2) การสุ่มแบบไม่อาศัยความน่าจะเป็น (Nonprobability Sampling) ได้แก่ Purposive, Quota, Snowball, Volunteer และ Accidental</p>
3. การออกแบบการวิเคราะห์ข้อมูล (Analysis design)	<p>1. เครื่องมือวิจัย (Research Instrument) เช่น แบบสำรวจ แบบสอบถาม แบบประเมิน มาตรฐานค่า แบบทดสอบ เป็นต้น</p> <p>2. การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัย ได้แก่ ความตรง (Validity) และความเที่ยง (Reliability)</p> <p>Statistics: Descriptive, Inferential/others</p>

ในการวิจัยเรื่องนั้นๆ ผู้วิจัยจะต้องตอบให้ได้ว่า การวิจัยเชิงปริมาณของตนเองมีแบบแผนการวิจัยแบบใด เช่น การวิจัยเชิงบรรยาย (Descriptive research) การวิจัยเชิงสำรวจ (Survey research) การวิจัยเชิงสหสัมพันธ์ (Correlational research) การวิจัยเชิงทดลอง (Experimental research) การวิจัยเชิงกึ่งทดลอง (Quasi-experimental research) การวิจัยความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ (Cause-effect research) การวิจัยเชิงประเมิน (Evaluation research) การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น (Need assessment research) การวิจัยและพัฒนา (Research and development) การวิจัยสหวิทยาการ (Interdisciplinary research) การวิจัยระยะยาว (Longitudinal study) การวิจัยภาคตัดขวาง (Cross-sectional research) การสังเคราะห์งานวิจัยหรือการวิเคราะห์อภิมาน (Research synthesis/Meta-analysis) การวิจัยประเมินอภิมาน (Meta-evaluation research) การวิจัยเชิงนโยบาย (Policy research) การวิจัยอนาคต (Future research) การวิจัยสถาบัน (Institutional research) การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory action research) เป็นต้น

4.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ

4.2.1 แนวคิดสำคัญ

การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) เป็นการวิจัยทางสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ที่เน้นอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างคนและสังคม ที่ต้องการคำตอบว่า ทำไม และอย่างไร มากกว่าที่จะบอกว่า ใครทำอะไร มีจุดเด่นที่แตกต่างจากการวิจัยเชิงปริมาณ คือ (1) ได้ผลการวิจัยในเชิงลึกเฉพาะกรณี ไม่เน้นสามัญการ (Generalization) (2) กลุ่มตัวอย่างไม่มาก (เลือกเฉพาะ Key informant) (3) สนใจบริบทของสิ่งที่ศึกษาและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องต่างๆ (Stakeholders) (4) คนส่วนใหญ่ชอบเรื่องราวของคนและสิ่งต่างๆ รอบตัว ทำให้การนำเสนอผลการวิจัยมีสีสัน เพราะเน้นการเล่าเรื่อง (Narrative) (5) ไม่สนใจข้อมูลเชิงปริมาณจึงไม่จำเป็นต้องใช้สถิติมาช่วยอธิบาย (6) ดำเนินวิจัยไปได้อย่างอิสระ โดยทำในสถานการณ์ที่เป็นธรรมชาติ (Naturalistic) และเน้นการวิจัยภาคสนาม (7) ใช้ตรรกะแบบอุปมานเป็นหลักเพื่อทำความเข้าใจแบบองค์รวม (Holistic) (8) มีความยืดหยุ่น (Flexibility) ในการออกแบบวิจัย จึงไม่นิยมเขียนกรอบแนวคิดในการวิจัย และ (9) นักวิจัยเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่สุด

ข้อจำกัดของการวิจัยเชิงคุณภาพ คือ (1) ศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างขนาดเล็ก ไม่เน้นการสรุปอ้างอิงจากกลุ่มเล็กไปสู่กลุ่มใหญ่ (ไม่มี generalization) (2) ข้อมูลไม่แกร่งเหมือนข้อมูลเชิงปริมาณที่เป็นค่าหรือตัวเลข เพราะเน้นข้อมูลที่เป็นข้อความ คำพูด รูปภาพ ของจริง ร่องรอย หรือหลักฐานต่างๆ และ (3) การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การตีความเชิงเหตุผลหรือให้เหตุผลในเชิงตรรกะ (Logic reasoning) ซึ่งต้องมีการแปลความหมายค่อนข้างสูง ซึ่งหากวิเคราะห์ไม่ดีจะทำให้ผลการวิจัยขาดความน่าเชื่อถือหรือบิดเบือนไปจากความจริง

4.2.2 การออกแบบการวิจัย

การวิจัยเชิงคุณภาพ การออกแบบการวิจัยจะแบ่งออกเป็น 3 องค์ประกอบเช่นเดียวกับการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ (1) การออกแบบกระบวนการวิจัย (Research design) (2) การออกแบบการสุ่มตัวอย่าง (Sampling design) และ (3) การออกแบบการวิเคราะห์ข้อมูล (Analysis design) แต่มีรายละเอียดต่างกัน ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 หลักการของการออกแบบกระบวนการวิจัย การออกแบบการสุ่มตัวอย่าง และการออกแบบการวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ

การออกแบบ	หลักการของการออกแบบการวิจัยเชิงปริมาณ
1. การออกแบบกระบวนการวิจัย (Research design)	แบบแผนของการวิจัยเชิงคุณภาพที่นิยมในประเทศไทย เช่น การวิจัยที่เน้นประวัติชีวิตบุคคล (Biographical research) การวิจัยเชิงคุณภาพแนวปรากฏการณ์วิทยา (Phenomenological research) การวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณนาหรือเชิงมานุษยวิทยา (Ethnographic/ Anthropological research) การวิจัยเชิงคุณภาพแบบศึกษาเฉพาะกรณี (Case study research) การวิจัยเชิงคุณภาพแบบสร้างทฤษฎีจากข้อมูล (Grounded theory research) การวิจัยเชิงประวัติศาสตร์ (Historical research) การวิจัยเอกสาร (Documentary research) เป็นต้น
2. การออกแบบการสุ่มตัวอย่าง (Sampling design)	1. ไม่มีการสุ่มตัวอย่าง แต่เป็นการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive selection) และใช้คำว่า “ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informant)” แทนคำว่า “ประชากร (Population)” และ “กลุ่มตัวอย่าง (Sample)” 2. การเลือกตัวอย่างทำได้หลายวิธี เช่น Parallel (Pairwise/Subgroup), Nested, Multilevel เป็นต้น
3. การออกแบบการวิเคราะห์ข้อมูล (Analysis design)	วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพขึ้นอยู่กับแบบแผนของการวิจัยที่เลือก เช่น (1) การวิจัยแบบกรณีศึกษา อาจใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลด้วย fieldwork, Interpretational/Structural/Reflective Analysis (2) การวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณนาอาจใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลด้วย Participant observation, Ethnographic interviews, Artifact collection, Coding and data classification เป็นต้น

การเก็บรวบรวมข้อมูลในเชิงคุณภาพนิยมเก็บในในสถานการณ์ที่เป็นธรรมชาติ สำหรับเทคนิคที่นิยมนำมาใช้ ยกตัวอย่างเช่น (1) การสังเกต (ทางตรงและทางอ้อม) (2) การเข้าไปมีส่วนร่วมโดยนักวิจัย (3) การสัมภาษณ์ (แบบมี/ไม่มีโครงสร้าง และเชิงลึก) (4) กระบวนการกลุ่ม เช่น การสนทนากลุ่ม (Focus group) การระดมสมอง (Brainstorming) เทคนิคเสียงจากภาพ (Photovoice technique) เป็นต้น และ (5) การวิเคราะห์เอกสาร (ปฐมภูมิ/ทุติยภูมิ) อย่างไรก็ตาม การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพก็อาจมีข้อจำกัดที่ทำให้ไม่สะดวก ยกตัวอย่างเช่น (1) อคติของนักวิจัยหากมีส่วนได้ส่วนเสียหรือมีผลประโยชน์ทับซ้อน (Conflict of interest) (2) อาจใช้ระยะเวลาเก็บข้อมูลยาวนานเพราะต้องเข้าไปฝังตัวในสนามวิจัย (3) ข้อมูลจากแหล่งเดียวอาจขาดความน่าเชื่อถือซึ่งอาจจำเป็นต้องใช้เทคนิคอื่นๆ มาช่วยยืนยันข้อมูล เช่น การวิเคราะห์แบบสามเส้า (Triangulation) เป็นต้น และ (4) เหตุการณ์หรือสถานการณ์บางอย่างอาจไม่สามารถกำหนดล่วงหน้าได้ ผู้วิจัยจะต้องเตรียมตัวให้พร้อมอยู่เสมอในทุกสถานการณ์ในการบันทึกข้อมูล เช่น การจดบันทึกการถ่ายภาพการบันทึกเสียง การเก็บตัวอย่างชิ้นงาน หรือของจริง เป็นต้น

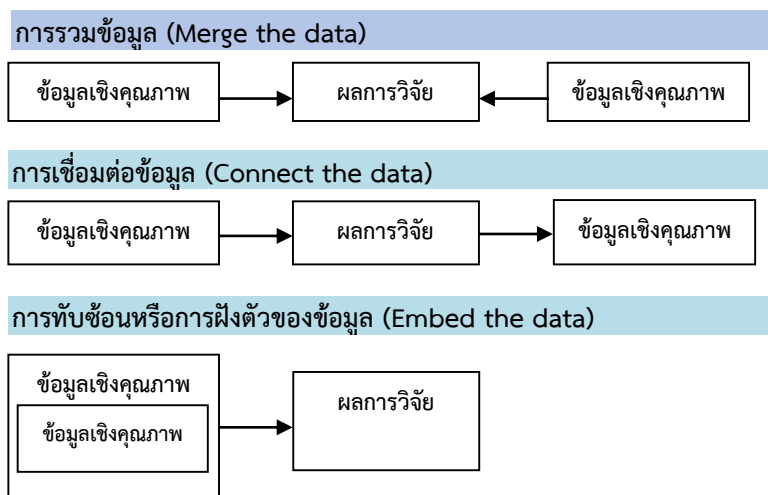
โดยสรุป การวิจัยเชิงคุณภาพ คือ การค้นหาความรู้ความจริงต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับคน สังคม และปรากฏการณ์ต่างๆ ในบริบทที่ศึกษา โดยความจริงในการวิจัยเชิงคุณภาพ อาจหมายถึง พฤติกรรม เหตุการณ์ ความเชื่อ ค่านิยม ทักษะคิด ของคน ชุมชน องค์กร หรือสังคมนั้นๆ ขึ้นอยู่กับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของแต่ละแห่ง ไม่จำเป็นต้องเหมือนกัน และการเข้าถึงความจริงทำได้หลายวิธี ซึ่งวิธีที่ดีที่สุดในการเข้าถึงความจริงคือ ผู้หาความจริง (นักวิจัย) กับผู้เป็นแหล่งของความจริง (กลุ่มตัวอย่างการวิจัย) ซึ่งควรมีความสัมพันธ์แบบ

ไว้วางใจต่อกันก่อน เพราะความสัมพันธ์ที่ดีมีส่วนสำคัญต่อความสำเร็จในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยวิธีการต่างๆ

4.3 การวิจัยแบบผสม

4.3.1 แนวคิดสำคัญ

การวิจัยแบบผสม (Mixed-Methods Research) เป็นการวิจัยทางสังคมศาสตร์ที่มีการพัฒนา มาอย่างต่อเนื่อง (Tashakkori & Teddie, 1998; Caracelli & Greene, 1993) สำหรับความหมายของการวิจัยแบบผสม Creswell (2005) และ Creswell & Plano Clark (2007) กล่าวไว้ว่า การวิจัยแบบผสม หมายถึง การออกแบบการวิจัย (Research design) ตามข้อตกลงในเชิงปรัชญา (Philosophical assumptions) และเป็นกระบวนการที่เน้นการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และการผสมผสาน (Mixing) ระหว่างข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative data) และข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative data) เพื่อตอบปัญหาการวิจัยเรื่องใดเรื่องหนึ่ง

แผนภาพที่ 1 วิธีการ 3 แบบในการผสมผสานข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ

การผสมผสานชุดของข้อมูล (Mixing the datasets) ในการวิจัยแบบผสม นักวิจัยควรเข้าใจในการวิเคราะห์ข้อมูลทั้ง 2 แบบ คือ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ สำหรับวิธีการผสมผสานข้อมูล Creswell & Plano Clark (2007) ได้แบ่งออกเป็น 3 ประเภท ประกอบด้วย (1) การรวมข้อมูล (Merge the data) (2) การเชื่อมต่อข้อมูล (Connect the data) และ (3) การทับซ้อนหรือฝังตัวของข้อมูล 2 ชุด (Embed the data) นอกจากนี้ ในการทำวิจัยแบบผสมผสานระหว่างวิธีการเชิงปริมาณและวิธีการเชิงคุณภาพ นอกจากที่ผู้วิจัยจะต้องเข้าใจวิธีการผสมผสานระหว่างข้อมูลเชิงปริมาณและข้อมูลเชิงคุณภาพ

แล้ว Creswell & Plano Clark (2007) ได้กล่าวไว้ว่า ผู้วิจัยจะต้องเข้าใจด้วยว่า การวิจัยแบบผสมมีลักษณะเป็นการศึกษาคณิตเดี่ยว (Single study) หรือพหุกรณีศึกษา (Multiple studies)

4.3.2 การออกแบบการวิจัย

การออกแบบการวิจัยแบบผสม ผู้วิจัยจะต้องเข้าใจระบบการให้สัญลักษณ์ (Notation System) หรืออักษรย่อที่เป็นตัวแทนการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ (Shorthand labels) ได้แก่ QUAN หมายถึง การวิจัยเชิงปริมาณ และ QUAL หมายถึงการวิจัยเชิงคุณภาพ และนอกเหนือไปจากสัญลักษณ์ดังกล่าว ตัวอักษรพิมพ์ใหญ่และตัวอักษรพิมพ์เล็ก เช่น QUAL หรือ qual เป็นต้น ยังให้ความหมายที่ต่างกัน กล่าวคือ ตัวอักษรพิมพ์ใหญ่ หมายถึง การให้ความสำคัญหรือให้ค่าน้ำหนักมากสำหรับวิธีการใดวิธีการหนึ่ง (เชิงปริมาณ หรือเชิงคุณภาพ) ส่วนตัวอักษรพิมพ์เล็ก หมายถึง การให้ความสำคัญน้อยหรือให้ค่าน้ำหนักน้อยสำหรับวิธีการใดวิธีการหนึ่ง

วิจัยเรื่องที่ 1	QUAL	+	QUAN
วิจัยเรื่องที่ 2	QUAN	→	qual
+ หมายถึง การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพที่ดำเนินการไปพร้อมกัน (Simultaneous or Concurrent Collection of Quantitative and Qualitative Data)			
→ หมายถึง การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพแบบลำดับขั้นตอน (Sequential Collection of Quantitative and Qualitative Data)			

แผนภาพที่ 2 การให้สัญลักษณ์สำหรับการออกแบบการวิจัยแบบผสม

การออกแบบการวิจัยแบบผสมที่มีลักษณะการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบขั้นตอน (Sequential collection) ส่วนใหญ่นิยมใช้ออกแบบการวิจัยเป็น 2 ระยะ (Two phases design) โดยเริ่มจากการสำรวจข้อมูลในเชิงคุณภาพ (QUAL) เพื่อสร้างเครื่องมือหรือระบุตัวแปรที่ต้องการศึกษา และทดสอบด้วยวิธีการเชิงปริมาณ (QUAN) ในภายหลัง หรือเริ่มจากวิธีการเชิงปริมาณก่อนและตามด้วยวิธีการเชิงคุณภาพเพื่อให้ได้รายละเอียดที่ชัดเจนและเฉพาะมากขึ้น

อย่างไรก็ตาม ในการออกแบบที่มีความซับซ้อนมากขึ้น ผู้วิจัยอาจออกแบบการวิจัยที่มากกว่า 2 ระยะได้ และอาจเก็บข้อมูลในระดับที่ต่างกันได้ (Multiple levels) เช่น ระดับพื้นที่ ระดับโรงเรียน ระดับครู และระดับนักเรียน เป็นต้น ส่วนการตรวจสอบข้อมูล Rossman & Wilson (1985) ได้อธิบายไว้ว่าการทำวิจัยแบบผสมอาจนำแนวคิดเกี่ยวกับการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) มาใช้โดยเน้นการรวบรวมข้อมูลจากหลายแหล่งเพื่อนำมาใช้อธิบายปัญหาวิจัย โดยเฉพาะการเก็บข้อมูลทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพเพื่อนำมาเสริมกัน

สำหรับประเภทของการออกแบบการวิจัยแบบผสม (Types of Mixed Methods Designs) พบว่า ในปัจจุบันมีผู้เสนอแนวคิด (Approaches) และโมเดลไว้หลายแบบ อย่างไรก็ตาม ในปี ค.ศ. 2005 การวิจัยแบบผสมแบ่งออกเป็น 3 ประเภท (Creswell, 2005) ประกอบด้วย (1) การออกแบบการวิจัยแบบผสมแบบสามเส้า (Triangulation Mixed Methods Designs) (2) การออกแบบการวิจัยแบบผสมเชิงอธิบาย (Explanatory Mixed Methods Designs) และ (3) การออกแบบการวิจัยแบบผสมเชิงสำรวจ (Exploratory Mixed Methods Designs) ต่อมา Creswell & Plano Clark (2007) ได้เพิ่มประเภทของการออกแบบการวิจัยแบบผสมอีก 1 ประเภท คือ การออกแบบการวิจัยแบบผสมแบบฝังตัว (Embedded Mixed Methods Designs)

1. Triangulation Mixed Methods Design	การแปลความหมาย
	<p>(1) กล่องสี่เหลี่ยม (□) หมายถึง วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลและผลการศึกษา (Data collection and results)</p> <p>(2) ตัวอักษรพิมพ์ใหญ่ (เช่น QUAN) หมายถึง จุดเน้นสำคัญ (Major emphasis) ส่วนตัวอักษรพิมพ์เล็ก (เช่น qual) หมายถึง จุดเน้นที่ไม่สำคัญมาก (Minor emphasis)</p> <p>(3) ลูกศร (→) แสดงลำดับขั้นตอน (Sequence)</p> <p>(4) เครื่องหมายบวก (+) หมายถึง การทำไปพร้อมกัน (Concurrent/simultaneous)</p>
2. Explanatory Mixed Methods Design	
3. Exploratory Mixed Methods Design	

แผนภาพที่ 3 ประเภทของการออกแบบการวิจัยแบบผสม

โดยสรุป การออกแบบการวิจัยแบบผสม ผู้วิจัยจะต้องเข้าใจทั้งการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งการวิจัยแบบผสมมีจุดแข็งอยู่ที่ช่วยให้ผู้วิจัยสามารถเข้าใจปรากฏการณ์ทางสังคมที่ซับซ้อนได้ชัดเจนยิ่งขึ้น จากความหมายดังกล่าว การวิจัยแบบผสมเกี่ยวข้องกับการเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ข้อมูลเชิงปริมาณมีลักษณะเป็นข้อมูลปลายปิด (Closed-ended information) เช่น ทศนคติ พฤติกรรม เครื่องมือที่วัดผลการปฏิบัติงาน (Performance instrument) เป็นต้น สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลดังกล่าว มักจะวิเคราะห์โดยใช้ค่าสถิติเพื่อตอบคำถามวิจัย หรือเพื่อทดสอบสมมติฐาน ในทางกลับกัน สำหรับข้อมูลในเชิงคุณภาพมีลักษณะเป็นข้อมูลปลายเปิด (Open-ended information) เช่น การสัมภาษณ์ การสังเกต เอกสาร สื่อโซเชียลมีเดียต่างๆ เป็นต้น

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบการวิจัยเชิงคุณภาพ การวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยแบบผสม

ประเด็น	การวิจัยเชิงปริมาณ	การวิจัยเชิงคุณภาพ	การวิจัยแบบผสม
1. แนวคิดหรือปรัชญา (Concept/Philosophy)	ปฏิฐานนิยม (Positivism) ที่เน้นการศึกษาหรือค้นหาความจริงโดยใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ที่อยู่บนฐานของข้อมูลเชิงประจักษ์และขั้นตอนที่มีระเบียบแบบแผน	ธรรมชาตินิยม (Naturalism) ที่เน้นการศึกษาความจริงที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ และ ปรากฏการณ์นิยม (Phenomenalism) ที่มุ่งศึกษาเพื่อให้เข้าใจปรากฏการณ์ต่างๆ ในสังคม โดยใช้วิธีการพรรณนา	แนวคิดเชิงบูรณาการหรือการใช้วิธีการเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณร่วมกัน โดยมีระเบียบแบบแผนในการศึกษา เพื่อให้ได้ผลการวิจัยที่ครอบคลุม สมบูรณ์ ทั้งในภาพรวมและเชิงลึก
2. วัตถุประสงค์ (Objective)	-ศึกษา วิจัย และหาคำตอบ เพื่อรู้สภาพ เพื่อจำแนก เปรียบเทียบ เพื่อสังเคราะห์ และวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ของตัวแปรต่างๆ โดยใช้วิธีการทางสถิติมาช่วยอธิบายหรือใช้ข้อมูลที่เป็นค่า คะแนน หรือตัวเลขที่สามารถวัดได้	- ศึกษาเชิงลึกเพื่อให้เข้าใจความหมาย กระบวนการ ความรู้สึกนึกคิด ความเชื่อ ค่านิยมทัศนคติ ฯลฯ เพื่อรู้ลึก รู้จริง ของสิ่งที่ศึกษา โดยเน้นการบรรยาย วิเคราะห์ และเชื่อมโยงเหตุการณ์หรือปรากฏการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม ไม่ว่าจะในอดีตปัจจุบันหรืออนาคต	-ศึกษาและค้นหาความจริงหรือองค์ความรู้ใหม่ด้วยการผสมผสานวิธีการเชิงปริมาณและวิธีการเชิงคุณภาพ -เน้นการศึกษาทั้งในเชิงลึกที่ให้ข้อมูลแบบละเอียด และการศึกษาเพื่อให้ได้ความเข้าใจแบบองค์รวม โดยการวิเคราะห์ค่าหรือตัวเลขเพื่อหาความสัมพันธ์ของตัวแปรต่างๆ ด้วยวิธีการทางสถิติ
3. คำถามวิจัย (Research question)	ข้อคำถามเกี่ยวข้องกับการรายงานจำนวน ระดับ ค่า ตัวเลข หรือการอธิบาย/เปรียบเทียบตามตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม ยกตัวอย่างเช่น -องค์ประกอบของวัฒนธรรมองค์กรมีอะไรบ้าง -ทัศนคติของพนักงานธนาคารออมสินที่มีต่อการดำเนินนโยบายของกระทรวงการคลังอยู่ในระดับใด -ปัจจัยอะไรบ้างที่ส่งผลต่อวัฒนธรรมองค์กร -ภาวะผู้นำระหว่างผู้บริหารเพศชายและเพศหญิงแตกต่างกันหรือไม่ ฯลฯ	ข้อคำถามเกี่ยวข้องกับการบรรยายสภาพ เหตุการณ์ หรือปรากฏการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม ยกตัวอย่างเช่น -ความรู้สึกของผู้ที่เกี่ยวข้องกับปรากฏการณ์บั้งไฟพญานาคเป็นอย่างไร -ประวัติชีวิตของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช โดยละเอียด เป็นอย่างไร ฯลฯ	ข้อคำถามแสดงให้เห็นว่าการวิจัยจะนำไปสู่การทราบจำนวน ระดับ หรือผลการเปรียบเทียบของตัวแปรต่างๆ ตลอดจนข้อคำถามที่แสดงให้เห็นว่าการวิจัยจะนำไปสู่การได้คำตอบในเชิงลึกในเรื่องที่ศึกษา ยกตัวอย่างเช่นในการวิจัย 1 เรื่อง อาจมีวัตถุประสงค์ 2 ข้อ ดังนี้ 1. เพื่อศึกษาระดับทัศนคติของพนักงานธนาคารออมสินที่มีต่อการดำเนินนโยบายของกระทรวงการคลัง (วิธีการเชิงปริมาณ) 2. เพื่ออธิบายความสำเร็จของการพัฒนาทัศนคติของพนักงานธนาคารออมสินที่มีต่อการดำเนินนโยบายของกระทรวงการคลัง (วิธีการเชิงคุณภาพ)
4. แบบแผนการวิจัย (Research design)	ยกตัวอย่างเช่น -การวิจัยเชิงทดลอง (Experimental research) -การวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-experimental research)	ยกตัวอย่างเช่น -การวิจัยอัตชีวประวัติ (Biographical research) -การวิจัยปรากฏการณ์ (Phenomenological research)	ยกตัวอย่างเช่น -การวิจัยผสมผสานแบบสามเส้า (Triangulation mixed-methods design)

ประเด็น	การวิจัยเชิงปริมาณ	การวิจัยเชิงคุณภาพ	การวิจัยแบบผสม
	-การวิจัยเชิงสำรวจ (Survey research) -การวิจัยเชิงบรรยาย (Descriptive research) -การวิจัยเชิงสหสัมพันธ์ (Correlational research) -การวิจัยและพัฒนา (Research & Development) -การวิจัยเชิงประเมิน (Evaluation research) -การสังเคราะห์ห่อหุ้ม (Meta-analysis) ฯลฯ	-การวิจัยกรณีศึกษา (Case study research) -การวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณา หรือเชิงมานุษยวิทยา (Ethnographic/ Anthropological research) -การวิจัยทฤษฎีฐานราก (Grounded theory research) ฯลฯ	-การวิจัยผสมผสานเชิงสำรวจ (Exploratory mixed-method design) -การวิจัยผสมผสานเชิงอธิบาย (Explanatory mixed-method design)
5. การทบทวนเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (Literature review)	-กำหนดกรอบในการศึกษา โดยแบ่งเป็นตอนๆ เริ่มจากบริบท/สภาพแนวคิดและทฤษฎีที่สำคัญ เรื่องที่เกี่ยวข้องกับปัญหาวิจัย ความรู้ในเชิงเทคนิค และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง -มักมีตารางสังเคราะห์ตัวแปร หรือวิธีการที่ช่วยอธิบายว่า ทำไมจึงเลือกตัวแปรเหล่านี้มาศึกษาในการวิจัยเรื่องนั้นๆ	-กำหนดกรอบในการศึกษา โดยแบ่งเป็นตอนๆ เริ่มจากบริบท/สภาพแนวคิดและทฤษฎีที่สำคัญ เรื่องที่เกี่ยวข้องกับปัญหาวิจัย ความรู้ในเชิงเทคนิค และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง -ไม่เน้นการทำตารางสังเคราะห์ตัวแปร แต่เน้นการนำเสนอกรณีศึกษาที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการศึกษา และเทคนิคต่างๆ ในการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ	-กำหนดกรอบการศึกษาโดยครอบคลุมทั้งในส่วนที่เป็นการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ
6. สมมติฐานการวิจัย (Research hypothesis)	กำหนดล่วงหน้าก่อนทำการวิจัย และเขียนภายหลังจากที่มีการวิเคราะห์ และสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	กำหนดคร่าวๆ แต่พร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงได้ตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริง	นิยมกำหนดล่วงหน้าตามเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
7. กรอบแนวคิดในการวิจัย (Research framework)	-จำเป็นต้องมี โดยการระบุตัวแปรต่างๆ ในการวิจัย และต้องเขียนให้สอดคล้องกับสถิติที่เลือกใช้ -การเขียนกรอบแนวคิดในการวิจัยขึ้นอยู่กับลักษณะของคำถามวิจัยว่า กำหนดตัวแปรอิสระและตัวแปรตามไว้อย่างไร หรือตัวแปรที่มีความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่อาจมีอิทธิพลทางตรงและทางอ้อม	-ไม่นิยมเขียน หรือไม่จำเป็นต้องกำหนดล่วงหน้า -ถ้าจะเขียน จะมีลักษณะเป็น (ร่าง) กรอบแนวคิดในการวิจัย (Tentative research framework)	จำเป็นต้องเขียน โดยระบุว่าส่วนใดเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quan) และส่วนใดเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qual) และต้องแสดงสัญลักษณ์ตัวพิมพ์เล็กหรือใหญ่ เพื่อให้ทราบว่าวิจัยเรื่องนั้นเน้นที่การวิจัยเชิงปริมาณหรือการวิจัยเชิงคุณภาพ
8. ตัวแปรอิสระ (Independent variable)	จะมีหรือไม่มีก็ได้ ขึ้นอยู่กับปัญหาวิจัย เช่น ถ้าเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ไม่จำเป็นต้องมีตัวแปรอิสระ เป็นต้น	จะมีหรือไม่มีก็ได้ ขึ้นอยู่กับปัญหาวิจัย แต่ไม่นิยมเขียนเพราะเจตนาของการวิจัยไม่ได้มุ่งศึกษาตัวแปร	-จะมีหรือไม่มีก็ได้ ขึ้นอยู่กับปัญหาวิจัย

ประเด็น	การวิจัยเชิงปริมาณ	การวิจัยเชิงคุณภาพ	การวิจัยแบบผสม
		อิสระในเชิงลึก แต่ให้ความสำคัญกับตัวแปรตามมากกว่า	-มีในส่วนของวิธีการเชิงปริมาณ เพราะจะนำไปสู่การใช้สถิติ -วิธีการเชิงคุณภาพอาจถูกนำมาใช้เพื่อศึกษาตัวแปรอิสระในเชิงลึก ซึ่งต่างจากการวิจัยที่ออกแบบให้เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพเพียงอย่างเดียว
9. ตัวแปรตาม (Dependent variable)	-จำเป็นต้องมี อาจมี 1 ตัว หรือหลายตัวก็ได้ -การเขียนความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามและตัวแปรอิสระ นำไปสู่การเลือกสถิติที่ใช้	จำเป็นต้องมี และมักจะมีเพียงตัวเดียว เพราะการวิจัยมุ่งศึกษาเรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างละเอียดลึกซึ้ง	-ตัวแปรตามบางตัว อาจใช้วิธีการเชิงปริมาณ ซึ่งจะใช้สถิติมาช่วยอธิบาย -ตัวแปรตามบางตัว อาจใช้วิธีการเชิงคุณภาพเพื่อให้ได้คำตอบในเชิงลึก
10. ประชากร (Population)	มีขนาดใหญ่ นิยมกำหนดเป็นจำนวนหรือตัวเลข โดยใช้สัญลักษณ์ N แทนขนาดของประชากร	มีขนาดเล็ก และไม่นิยมใช้คำว่า “ประชากร” แต่จะใช้คำว่า “ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informant)” และ “แหล่งข้อมูล” แทน	มี 2 ส่วน แบ่งตามวิธีการเก็บข้อมูล คือ 1. วิธีการเชิงปริมาณ จะกำหนดจำนวนประชากรและอ้างอิงแหล่งที่มา 2. วิธีการเชิงคุณภาพ ไม่ระบุประชากร แต่ใช้คำว่า ผู้ให้ข้อมูลสำคัญแทน
11. ขนาดตัวอย่าง (Sample size)	-มีขนาดเล็ก เช่น ประมาณ 400-500 คน เป็นต้น ขึ้นอยู่กับประเภทของการวิจัย -นิยมใช้สัญลักษณ์ n แทนจำนวนหรือขนาดตัวอย่าง -ตัวอย่างเป็นตัวแทนที่ดีของประชากร เพราะผลการวิจัยจะต้องอ้างอิงประชากร (Inference หรือ generalization)	-มีขนาดเล็ก ประมาณ 1-30 คน เพื่อให้ได้คำตอบกลุ่มเล็ก -ไม่มีการระบุค่า n แทนขนาดตัวอย่าง -ศึกษาเฉพาะกลุ่มเล็ก ไม่เน้นการอ้างอิงกลุ่มใหญ่ ดังนั้น จึงไม่มีแนวคิดของการอ้างผลการวิจัยจากตัวอย่างไปสู่ประชากร (ไม่มี Generalization)	นิยมเขียนแยกเป็น 2 ส่วน ตามวิธีการเก็บข้อมูล คือ เชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ
12. การสุ่มตัวอย่าง หรือ การเลือกตัวอย่าง (Sampling/ Sample selection)	- สุ่มโดยอาศัยการสุ่มทั้งหมดที่ทราบความน่าจะเป็นที่ถูกรเลือก (Probability) และ ไม่ทราบความน่าจะเป็นที่จะถูกรเลือกเป็นตัวอย่าง (Non-probability sampling) -ตัวอย่างวิธีการสุ่มตัวอย่าง 1. ทราบความน่าจะเป็น (1) การสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) (2) การสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified random sampling)	- สุ่มโดยอาศัยการสุ่มชนิดที่ไม่ทราบความน่าจะเป็นที่จะถูกรเลือกเป็นตัวอย่าง (Non-probability sampling) -มักนิยมใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive selection)	-มีทั้งการสุ่มที่ทราบโอกาสหรือความน่าจะเป็น และไม่ทราบโอกาสหรือความน่าจะเป็น -นิยมเขียนแยกเป็น 2 ส่วน ตามวิธีการเก็บข้อมูล คือ เชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ

ประเด็น	การวิจัยเชิงปริมาณ	การวิจัยเชิงคุณภาพ	การวิจัยแบบผสม
	(3) การสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster random sampling) (4) การสุ่มแบบมีระบบ (Systematic random sampling) (5) การสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage random sampling) 2. ไม่ทราบความน่าจะเป็น (1) การสุ่มแบบเจาะจง (Purposive sampling) (2) การสุ่มแบบโควต้า (Quota sampling) (3) การสุ่มแบบบอกต่อ (Snowball sampling) (4) การสุ่มแบบอาสาสมัคร (Volunteer sampling) (5) การสุ่มแบบบังเอิญ (Accidental sampling)		
13. ขอบเขตการวิจัย (Research scope)	-มี 3 หัวข้อหลัก คือ 1. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง 2. ตัวแปรที่ศึกษา 3. ระยะเวลาวิจัย	-มี 3 หัวข้อหลัก คือ 1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 2. ตัวแปรที่ศึกษา 3. ระยะเวลาวิจัย	-มี 3 หัวข้อหลัก คือ 1. ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัย โดยนิยมเขียนแยกเป็น 2 ส่วน คือ (1) ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยเชิงปริมาณ และ(2) ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ 2. ตัวแปรที่ศึกษา 3. ระยะเวลาวิจัย
14. เครื่องมือวิจัย (Research instrument)	ยกตัวอย่างเช่น - แบบสอบถาม (Questionnaire) - แบบสำรวจ (Survey form) - แบบประเมิน/มาตรวัด (Scale) - แบบทดสอบ (Test) ฯลฯ	ยกตัวอย่างเช่น - แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview form) - แบบบันทึกข้อมูล (Data record form) - แบบสรุปการสนทนากลุ่ม (Focus group form) - แบบสังเกต (Observation form) ฯลฯ	มีครอบคลุมทั้งเครื่องมือในการวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ ควรเขียนแยกประเภท และจะมีที่ฉบับขึ้นอยู่กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหรือแหล่งข้อมูล ยกตัวอย่างเช่น 1. เครื่องมือวิจัยเชิงปริมาณ มี 2 ฉบับ ได้แก่ (1) แบบสอบถาม และ (2) แบบทดสอบ 2. เครื่องมือวิจัยเชิงคุณภาพ มี 1 ฉบับ คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก
15. คุณภาพเครื่องมือวิจัย (The quality of research instrument)	1. ความตรง (Validity) (1) ความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) (2) ความตรงตามเกณฑ์	การฝึกการสัมภาษณ์ การทำระบบการบันทึกข้อมูล การลงรหัสข้อมูล ความตรงเชิงเนื้อหา	มีครบ โดยเขียนให้ครอบคลุมทั้งในส่วนเครื่องมือวิจัยที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ

ประเด็น	การวิจัยเชิงปริมาณ	การวิจัยเชิงคุณภาพ	การวิจัยแบบผสม
	(Criterion-related validity) (3) ความตรงเชิงโครงสร้าง (Construct validity) 2. ความเที่ยง (Reliability) (1) ความเที่ยงแบบความคงที่ (Stability/test-retest reliability) (2) ความเที่ยงแบบเท่าเทียมกัน หรือ คู่ขนาน (Equivalence/ Parallel reliability) (3) ความเที่ยงแบบความ สอดคล้อง ภายใน (Internal consistency reliability) เช่น แบบแบ่งครึ่ง ซ้ำ (Split-half method) แบบ KR20, KR21 (ให้ คะแนน เป็น 1, 0) แบบ Cronbach's Alpha Coefficient เป็นต้น		
16. การเก็บรวบรวมข้อมูล (Data collection)	- ไม่จำเป็นต้องลงพื้นที่เก็บข้อมูล ภาคสนาม - สามารถเก็บข้อมูลด้วยการเดินทาง ไปเอง หรือการส่งทางไปรษณีย์ หรือ การใช้ระบบออนไลน์ด้วยเครื่องมือ ต่างๆ เช่น Google form ที่นำมาใช้ สร้างแบบสอบถามออนไลน์ เป็นต้น	- รวบรวมแบบละเอียดจากเอกสาร และหลักฐานที่เกี่ยวข้อง การ สัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตแบบมี ส่วนร่วม/ไม่มีส่วนร่วม การบันทึก ภาคสนาม/อัตชีวประวัติ การ สนทนากลุ่ม ฯลฯ - ผู้วิจัยจำเป็นต้องลงไปเก็บข้อมูล ในสนามวิจัย (Field Study) ด้วย ตนเอง	- การเก็บข้อมูลปริมาณหรือและเชิง คุณภาพ ขึ้นอยู่กับแบบแผนของการ วิจัยที่เลือก - Triangulation เก็บข้อมูลเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพไปพร้อมกัน - Exploratory เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ก่อนเชิงปริมาณ - Explanatory เก็บข้อมูลเชิงปริมาณ ก่อนเชิงคุณภาพ
17. การวิเคราะห์ข้อมูล (Data analysis)	- ใช้สถิติมาช่วยวิเคราะห์ - สถิติที่นำมาใช้ ขึ้นอยู่กับระดับการ วัดของตัวแปร และความสัมพันธ์ ของตัวแปรต่างๆ ในการศึกษาต่างๆ	- ไม่ใช่สถิติมาช่วยวิเคราะห์ - เน้นการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) - เน้นการให้เหตุผลเชิงตรรกะ (Logical reasoning) โดยการ สังเคราะห์และวิเคราะห์ สารสนเทศที่ได้จากข้อมูลเชิง คุณภาพจากแหล่งต่างๆ	นิยมเขียนแยกเป็น 2 ส่วน ตามวิธีการ เก็บข้อมูล คือ เชิงปริมาณ และเชิง คุณภาพ
18. การสรุปผลการวิจัย	- รายงานผลโดยอ้างอิงสถิติที่ วิเคราะห์ได้	- รายงานผลโดยอ้างอิงคำพูด หรือ การเล่าเรื่อง (Narrative)	- Triangulation นิยมเขียนแยกเป็น 2 ส่วน ตามวิธีการเก็บข้อมูล คือ เชิง ปริมาณ และเชิงคุณภาพ แต่จะวิธีใด

ประเด็น	การวิจัยเชิงปริมาณ	การวิจัยเชิงคุณภาพ	การวิจัยแบบผสม
	เช่น ระดับนัยสำคัญ ตารางผล วิเคราะห์ สมการ โมเดล เป็นต้น - เน้นการสรุปอ้างอิงผลการวิจัยไปสู่ กลุ่มอื่นที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน (generalization)		ก่อนขึ้นอยู่กับการวิจัยเรื่องนั้นๆ เน้นเชิงปริมาณหรือเชิงคุณภาพ มากกว่า เช่น QUAN + qual แสดงว่า เน้นเชิงปริมาณมากกว่าเชิงคุณภาพ เป็นต้น - Exploratory นำเสนอผลการ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพก่อนเชิง ปริมาณ - Explanatory นำเสนอผลการ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณก่อนเชิง คุณภาพ
19. การใช้ประโยชน์	ใช้ประโยชน์ได้ในวงกว้าง เพราะ เน้นการนำผลวิเคราะห์จากกลุ่ม ตัวอย่างไปสร้างเป็นข้อสรุปทั่วไป สำหรับประชากรกลุ่มใหญ่ (Generalization)	ใช้ประโยชน์ในวงแคบ เพราะ ศึกษาเฉพาะกรณีตามปัญหาวิจัย โดยไม่เน้นนำผลวิจัยไปใช้ในวง กว้าง	ใช้ประโยชน์ได้ทั้งในวงแคบและ กว้าง ก่อนข้างครอบคลุม
20. ทักษะของนักวิจัย	มีความสามารถทางสถิติ	มีความละเอียดอ่อนในการสังเกต เก็บรวบรวมข้อมูลในสนามวิจัย และการตีความเชิงเหตุผล	เก่งทั้งการวิจัยเชิงปริมาณ และการ วิจัยเชิงคุณภาพ

การเลือกวิธีวิทยาให้เหมาะสมกับปัญหาวิจัย

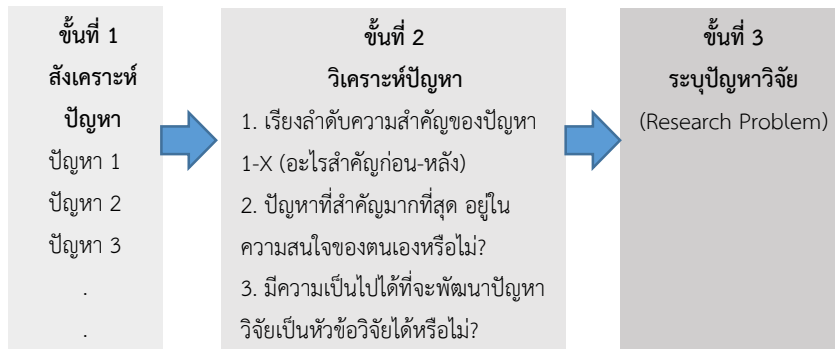
1.แนวทางการเขียนปัญหาวิจัย

การเขียนปัญหาวิจัย (Research problem) ถือเป็นด่านแรกที่ผู้วิจัยจะต้องชัดเจนก่อนที่จะเริ่มทำงานวิจัย เพราะหากปัญหาวิจัยไม่ชัดเจนแต่แรก คงจะคิดหัวข้อวิจัยได้ยาก เพราะการวิจัยสมัยใหม่เน้น “การวิจัยเพื่อแก้ปัญหา” มากกว่าที่จะเป็น “การวิจัยเพื่อหาปัญหา” สำหรับการเขียนหัวข้อ “ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา” จะต้องเขียนแล้วสะท้อนให้เห็นว่ามีความจำเป็นอย่างไรซึ่งจะต้องทำวิจัยเรื่องนี้ เพราะหากไม่ทำแล้วจะก่อให้เกิดสิ่งไม่ดีหรือผลกระทบที่รุนแรง

นักวิจัยรุ่นใหม่หลายๆ คน โดยเฉพาะนิสิตนักศึกษาในระดับปริญญาโทและปริญญาเอก มักคิดหัวข้อวิจัยจากเรื่องที่ต้องการจะทำ (Want) มากกว่าเรื่องที่ต้องทำ (Need) ทำให้ปัญหาวิจัยไม่ใช่ปัญหาที่แท้จริง แต่กลับเป็นปัญหาของผู้วิจัยเอง (Researcher’s problem) ที่ไม่สามารถวิเคราะห์และสังเคราะห์ได้ว่า เรื่องอะไรที่เป็นปัญหาและปัญหาอะไรที่จำเป็นจะต้องทำวิจัย เพราะบางปัญหาอาจจะแก้ไขได้โดยอาจไม่จำเป็นต้องวิจัยก็ได้ คงไม่มีนักวิจัยคนใดที่ต้องการให้คนอื่นมาพูดว่าตัวเองว่า “ปัญหาจากการนั่งเทียน” หรือ “ปัญหาไม่ได้มาจากการตกผลึก” เพราะคงเป็นภาพลักษณ์ที่ไม่ดี

สำหรับแนวทางการคิดปัญหาวิจัยอย่างมืออาชีพ อาจเริ่มจากการสังเคราะห์ปัญหาที่หลากหลายของเรื่องที่น่าสนใจศึกษาในลักษณะของขอบเขตของปัญหา (Problem area) ก่อน และผู้วิจัยจะต้องมาพิจารณาอย่างมี

เหตุผลโดยจะต้องมีทฤษฎี ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง หรือข้อมูลสนับสนุนว่า ปัญหาใดเป็นปัญหาที่สำคัญที่สุด และจำเป็นจะต้องทำวิจัย จึงค่อยมากำหนดหรือระบุเป็นปัญหาวิจัยที่จะนำไปสู่การคิดหัวข้อวิจัยต่อไป (แผนภาพที่ 4)

แผนภาพที่ 4 แนวทางการกำหนดปัญหาวิจัย

เมื่อผู้วิจัยกำหนดหรือระบุปัญหาวิจัยได้แล้ว จึงจะนำไปสู่การเขียนความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาต่อไป ซึ่งควรจะต้องเริ่มด้วยการเขียนหัวข้อ และในปัจจุบันมีการใช้คำหรือวลีที่หลากหลาย เช่น (1) ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา (2) ที่มาของปัญหาวิจัย (3) บทนำ เป็นต้น แต่จะใช้อย่างไรขึ้นอยู่กับรูปแบบ (Format) ของแหล่งทุนวิจัย วารสารวิชาการที่จะส่งผลงานวิจัยไปตีพิมพ์ หรือหน่วยงานต้นสังกัดของผู้วิจัยว่ากำหนดให้ใช้คำหรือวลีใด แต่อย่างไรก็ดี การเขียนหัวข้อความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาในเล่มวิจัยไม่ควรมีจำนวนหน้ามากเกินไป (ขอแนะนำ 1-5 หน้าก็พอ) และควรมีสาระสำคัญครบถ้วนจนอ่านแล้วรู้ว่าเป็นปัญหาวิจัยที่จำเป็นจะต้องทำการวิจัยเพื่อหาคำตอบ หรือเพื่อหาวิธีการแก้ไขปัญหานั้นๆ

ตารางที่ 2 แนวทางการเขียนความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเด็น	แนวทางการเขียน
1. ชื่อหัวข้อ	-ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา -ที่มาของปัญหาวิจัย -บทนำ ฯลฯ
2. จำนวนหน้า	1-5 หน้า
3. สาระสำคัญ	แนะนำว่าควรมี 5 ย่อหน้า ได้แก่ ย่อหน้าที่ 1 สิ่งที่คาดหวัง ย่อหน้าที่ 2 สภาพที่เป็นอยู่ ย่อหน้าที่ 3 ปัญหาที่เกิดขึ้น

ประเด็น	แนวทางการเขียน
	<p>ย่อหน้าที่ 4 ความพยายามแก้ปัญหา</p> <p>ย่อหน้าที่ 5 เหตุผลหรือความจำเป็นที่ต้องทำวิจัย</p>
4. การอ้างอิง	<p>- การเขียนอ้างอิงแบบนามปี ควรเขียนในลักษณะเรียงเรียงเป็นย่อหน้าและอ้างอิงในวงเล็บ ต่อท้าย เช่น .....(สุบิน ยุระรัช, 2557) เป็นต้น</p> <p>- ไม่ควรเขียนอ้างอิงแบบนามปีในลักษณะยกชื่อผู้เขียนและวงเล็บต่อท้าย เช่น สุบิน ยุระรัช (2557) กล่าวว่..... เป็นต้น เพราะการเขียนความเป็นมาและความสำคัญของ ปัญหา ควรเขียนในลักษณะความเรียงที่เป็นสำนวนภาษาของผู้วิจัยเอง ไม่ใช่การคัดลอกมา และอ้างอิง แม้จะไม่คิดจรรยาบรรณ แต่ก็ไม่ค่อย Smart เท่าไหร่</p>

ตารางที่ 2 แสดงให้เห็นแนวทางในการเขียนความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา โดยผู้เขียน แนะนำว่าการเขียนให้เห็นความเป็นมาและปัญหาวิจัยที่ชัดเจน อาจจะเขียนให้ได้ 5 ย่อหน้าที่สำคัญ ได้แก่ ย่อหน้าที่ 1 สิ่งที่คาดหวังย่อหน้าที่ 2 สภาพที่เป็นอยู่ ย่อหน้าที่ 3 ปัญหาที่เกิดขึ้น ย่อหน้าที่ 4 ความพยายามแก้ปัญหา และย่อหน้าที่ 5 เหตุผลหรือความจำเป็นที่ต้องทำวิจัย โดยแต่ละย่อหน้าแสดงให้เห็นลำดับของความคิดที่เป็นขั้นตอน และมีแนวทางในการเขียนที่แตกต่างกัน ดังนี้

- ย่อหน้าที่ 1 สิ่งที่คาดหวัง (Expectation) ในย่อหน้านี้ผู้วิจัยควรเขียนโดยหยิบยกนโยบายหรือแผนระดับชาติ ยุทธศาสตร์การวิจัย กฎหมายแม่บท เป้าหมายของศาสตร์สาขาวิชาที่ทำวิจัย ฯลฯ ที่สังคมหรือประเทศคาดหวังมาประกอบการเขียนความเป็นมา เพราะสะท้อนให้เห็นว่า เราทำวิจัยโดยคำนึงถึงความต้องการของสังคมหรือประเทศ ไม่ได้ทำอะไรก็ทำเอง แต่สังคมหรือประเทศไม่ได้นำไปใช้ประโยชน์
- ย่อหน้าที่ 2 สภาพหรือบริบทที่เป็นอยู่ (Context) ในย่อหน้านี้ควรเขียนให้สะท้อนว่า ในเรื่องการศึกษา มีสภาพเป็นอย่างไรในปัจจุบัน ดีหรือแย่แค่ไหน โดยเฉพาะเขียนในเชิงบรรยายให้เห็นว่าที่ทำกันอยู่ในปัจจุบันยังไม่ดีพอ ไม่ตอบสนองต่อความต้องการของสังคมและเทศชาติ (ในย่อหน้าที่ 1)
- ย่อหน้าที่ 3 ปัญหาที่เกิดขึ้น (Problems) ในย่อหน้านี้เป็นย่อหน้าที่ต่อเนื่องมาจากย่อหน้าที่ 2 เมื่อสภาพหรือบริบทที่เป็นอยู่ยังไม่ได้ตามที่สังคมหรือประเทศคาดหวัง ย่อมทำให้เกิดปัญหาหลายอย่าง ในย่อหน้านี้ผู้วิจัยจะต้องเขียนโดยระบุ (List) ให้ได้ว่า ปัญหาที่เกี่ยวข้องมีอะไรบ้าง อะไรสำคัญมากที่สุด อะไรสำคัญน้อยที่สุด
- ย่อหน้าที่ 4 ความพยายามแก้ปัญหา (Problem solving) ในย่อหน้านี้เป็นย่อหน้าที่สะท้อนการสังเคราะห์และวิเคราะห์ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่างๆ ที่นำมาใส่ไว้ในบทที่ 2 ของเล่มรายงานการวิจัย (Literature review) แต่เขียนในเชิงสรุปว่า ที่ผ่านมามีผลงานวิจัยอะไรที่เกี่ยวข้องที่ทำเพื่อแก้ปัญหาดังกล่าว แต่ยังไม่ได้ผลดีเท่าที่ควรจึงมีความจำเป็นที่จะต้องทำวิจัยเรื่องนี้
- ย่อหน้าที่ 5 เหตุผลหรือความจำเป็นที่ต้องทำวิจัย (Reasons/Needs) การเขียนย่อหน้านี้จะเขียนในเชิงสรุปให้เห็นถึงความสำคัญของปัญหาวิจัย (Research problem) โดยแสดงเหตุผลที่ทำให้เชื่อได้ว่า

เป็นเรื่องที่น่าทำ ถ้าไม่ทำวิจัยเรื่องนี้จะส่งผลกระทบต่อที่ร้ายแรงอย่างไร พร้อมทั้งเขียนสรุปในเชิงประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัยไว้ด้วย

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาที่เขียนนี้จะนำไปสู่การกำหนดหัวข้อวิจัยในที่สุด ซึ่งผู้เขียนจะต้องเขียนหัวข้อวิจัยให้ถูกต้องตามหลักวิชาการ โดยคำนึงถึงหลัก 3 ประการ คือ (1) มีตัวแปรตามที่มุ่งศึกษา (2) สะท้อนว่าจะทำอะไร และ (3) บริบทไหนต้องรู้ โดยหัวข้อวิจัยที่ดีควรแสดงเป้าหมายของการทำงานวิจัย เช่น ศึกษา สำรวจ ตรวจสอบ เปรียบเทียบ พัฒนา ปรับปรุง เป็นต้น การเขียนหัวข้อวิจัยต้องนึกถึงใจผู้อ่าน เมื่ออ่านแล้วต้องรู้ว่าเป็นวิจัย ไม่ใช่บทความวิชาการ ไม่ใช่บทความปริทัศน์ ไม่ใช่บทความวิจารณ์หนังสือ และไม่ใช่ตำราหรือหนังสือ

2. หลุมพรางของการหาหัวข้อวิจัยและเลือกวิธีวิทยาให้เหมาะสมกับปัญหาวิจัย

นักวิจัยรุ่นใหม่หรือนักศึกษาระดับปริญญาโทและปริญญาเอกที่เพิ่งเริ่มทำงานวิจัย บางครั้งมักมีความเข้าใจที่คลาดเคลื่อน (Misconception) เกี่ยวกับการหาหัวข้อวิจัย หรือวิทยานิพนธ์ หรือสารนิพนธ์และการค้นคว้าอิสระ โดยผู้เขียนขอสรุป “หลุมพราง (Pitfalls)” ของการหาหัวข้อวิจัยและการเลือกวิธีวิทยาให้เหมาะสมกับปัญหาวิจัย เพื่อเป็นข้อเตือนใจสำหรับนักวิจัยรุ่นใหม่และนิสิตนักศึกษาในระดับปริญญาโทและปริญญาเอก ดังนี้

2.1 กิดอะไรไกลตัว ต้องทำเรื่องใกล้ตัวก่อน วิจัยในโลกนี้มีหลายชนิด นักวิจัยรุ่นใหม่ควรเปิดใจให้กว้าง อย่ายึดติด มีนิสิตนักศึกษาในระดับปริญญาโทและปริญญาเอกหลายคนมักยึดติดกับการระบุแบบแผนของการวิจัย เพราะเห็นตัวอย่างที่ผ่านมา เช่น การวิจัยในสาขาวิชาบริหารการศึกษาจะต้องพัฒนารูปแบบเท่านั้น (วิจัยและพัฒนา) เป็นต้น แต่การที่จะใช้แบบแผนหรือแผนแบบการวิจัย (Research design) แบบใดขึ้นอยู่กับปัญหาวิจัยซึ่งต้องชัดเจนแต่แรก

2.2 เขียนหัวข้อวิจัยแบบซ้ำไปซ้ำมา เหมือนนอนอยู่ในอ่าง ไม่มีอะไรใหม่ นักวิจัยที่ดีควรคิดนอกกรอบและหาคำสำคัญ (Keyword) ที่แปลกใหม่ ไม่ใช่เวลาค้นในฐานข้อมูลวิจัยแล้วเจอแต่หัวข้อซ้ำไปซ้ำมา (คิดไรไม่ออก เลยลอกมา) อาการแบบนี้เป็นอาการของคนที่ยังไม่เข้าใจความจริงของการวิจัยและยังไม่ตกผลึกในปัญหาวิจัย

2.3 วิจัยหาปัญหา ไม่ได้แก้ปัญหานักวิจัยที่ดีควรเปลี่ยนวิธีคิดใหม่ อะไรที่เป็นความจริง (Fact) อยู่แล้ว ไม่จำเป็นต้องวิจัย เช่น หัวข้อวิจัย “การศึกษาความต้องการในการพัฒนาตนเองด้านทักษะภาษาอังกฤษของพนักงานโรงแรมในจังหวัดชลบุรี” ซึ่งเป็นความจริงอยู่แล้ว แบบนี้ไม่จำเป็นต้องทำวิจัยให้เปลืองงบประมาณและเวลา เป็นต้น

2.4 สุกโต้งว่าเป็นการวิจัยเชิงปริมาณหรือเชิงคุณภาพ มีนักวิจัยจำนวนไม่น้อยที่ใช้ “วิธีวิทยานำปัญหาวิจัย” ซึ่งเป็นแนวคิดที่ไม่ถูกต้อง เพราะ “ปัญหาวิจัย” จะบอกได้ว่าควรใช้วิธีวิทยาการวิจัย

หรือระเบียบวิธีวิจัยแบบใด หรือผสมผสานกันระหว่างวิธีต่างๆ ไม่ใช่ใช้ “วิธีวิทยาที่เคยชิน” เป็นตัวกำหนดปัญหาวิจัย

2.5 เชื่อว่าการวิจัยทุกประเภทต้องใช้สถิติ ความเชื่อแบบนี้เป็นความเชื่อที่ไม่ถูกต้อง เพราะการใช้สถิติเป็นแนวคิดของการวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยแบบผสม แต่ไม่พบในงานวิจัยเชิงคุณภาพ นักวิจัยบางท่านถึงกับเข้าใจผิดว่าวิจัยทุกชนิดต้องใช้ LISREL ความเชื่อแบบนี้จะส่งผลเสียมากกว่าผลดี และนำไปสู่การทำงานวิจัยที่ไม่มีคุณค่าต่อการนำไปใช้ประโยชน์

3. แนวทางการเลือกวิธีวิทยาให้เหมาะสมกับปัญหาวิจัย

การวิจัยเชิงปริมาณ การวิจัยเชิงคุณภาพ และการวิจัยแบบผสม เป็นวิธีวิทยาที่พบในการวิจัยทางสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มีแนวคิดหรือมโนทัศน์และจุดมุ่งหมายที่แตกต่างกัน กล่าวคือ การวิจัยเชิงปริมาณมุ่งศึกษาเพื่อให้ได้ความจริงในภาพกว้าง (เน้น Generalization) ในลักษณะ “รู้รอบ” เปรียบได้กับชีวิตของ “นก” ที่บินไปยังที่ต่างๆ เพื่อแสวงหาความรู้ความจริงในโลกกว้าง ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพมุ่งศึกษาเพื่อให้ได้ความจริงที่ละเอียด ลึกซึ้ง กระจ่างชัด ในลักษณะ “รู้ลึก” เปรียบได้กับชีวิตของ “หนู” ที่ชอบมุดรูและชอบคุ้ยทุกซอกทุกมุมจนกระทั่งได้คำตอบที่ลุ่มลึกในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ส่วนการวิจัยแบบผสมเข้าข่าย “รู้รอบ” และ “รู้ลึก” มีชีวิตแบบ “นก” กับ “หนู” ครอบคลุมทั้ง 2 แบบ เพียงแต่จะเน้นรู้รอบหรือรู้ลึกมากกว่ากันขึ้นอยู่กับปัญหาวิจัยและวิธีวิทยาที่เลือกใช้

ปัจจุบันการวิจัยทางสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ในหลายสาขาวิชาได้นำวิธีวิทยาทั้ง 3 แบบมาประยุกต์ใช้มากขึ้นเพื่อให้เหมาะสมกับปัญหาวิจัย ดังนั้น ผู้เขียนจึงขอเสนอตัวอย่างปัญหาวิจัย และการเลือกวิธีวิทยาที่เหมาะสมเพื่อให้เข้าใจมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ปัญหาวิจัยและหัวข้อวิจัยดังกล่าวเป็นสิ่งที่ผู้เขียนสมมติขึ้นมาเพื่อประกอบการอธิบายเท่านั้น ไม่ได้มาจากข้อมูลหรือการศึกษาค้นคว้าและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแต่อย่างใด ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ตัวอย่างหัวข้อวิจัยและการเลือกวิธีวิทยาให้เหมาะสมกับปัญหาวิจัยทางสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์

ปัญหาวิจัย	สาขาวิชา	วิธีวิทยาการวิจัย			หัวข้อวิจัย
		เชิงปริมาณ	เชิงคุณภาพ	แบบผสม	
1. นักศึกษาระดับปริญญาตรีส่วนใหญ่ในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน มีค่านิยมอยู่กันคนระหว่างเรียนในขณะที่ยังไม่สำเร็จการศึกษา	สังคมวิทยาและมนุษยวิทยา			✓	การศึกษาค่านิยมอยู่ก่อนแต่งและสาเหตุของการอยู่ก่อนแต่งของนักศึกษาระดับปริญญาตรีในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน

ปัญหาวิจัย	สาขาวิชา	วิธีวิทยาการวิจัย			หัวข้อวิจัย
		เชิงปริมาณ	เชิงคุณภาพ	แบบผสม	
2.ชาวนาในจังหวัดสุพรรณบุรีไม่เข้าใจวัฒนธรรมข้าว และไม่สามารถดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยใช้วัฒนธรรมข้าวเป็นรากฐาน ส่งผลทำให้ชาวนาในหลายชุมชนเป็นหนี้เป็นสินจำนวนมาก	สังคมวิทยาและมนุษยวิทยา		✓		วัฒนธรรมข้าวกับการใช้ชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง: กรณีศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี
3.บัณฑิตปริญญาตรีในสถาบันอุดมศึกษาแห่งหนึ่งไม่ประกอบอาชีพตามวุฒิการศึกษาที่ได้รับ แต่กลับไปเป็นหมอนวดในสถานบริการ	สังคมวิทยาและมนุษยวิทยา		✓		กระบวนการกลายเป็นหมอนวดในสถานบริการ
4. คนใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ไม่เข้าใจว่าทำไมชาวพุทธนิยมเข้าพระธาตุ และมีพิธีกรรมต่างๆ เพื่อบูชาพระธาตุ	ปรัชญาและศาสนา		✓		ความเชื่อและพิธีกรรมการบูชาพระธาตุของชาวพุทธใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้
5.กระทรวงวัฒนธรรมไม่สามารถกำหนดงบประมาณสำหรับการพัฒนาวัฒนธรรมของชุมชนเกาะเกร็ดได้เพราะไม่เข้าใจในที่ไปที่ไปของครอบครัวชาวมอญในเกาะเกร็ด	ประวัติศาสตร์		✓		วิวัฒนาการของวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดนนทบุรี: กรณีศึกษาครอบครัวชาวมอญในตำบลเกาะเกร็ด
6. กลุ่มบริษัทที่ผลิตเครื่องสำอางในประเทศไทยไม่ให้ความสำคัญและไม่ดำเนินการเกี่ยวกับ CSR	การจัดการ	✓			การวิเคราะห์ตัวแปรที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการบรรษัทภิบาลของกลุ่มบริษัทที่ผลิตเครื่องสำอางในประเทศไทย
7.บริษัท รวยดี จำกัด ไม่รับบัณฑิตจากสถาบันอุดมศึกษาเอกชนเข้าทำงาน และเลือกรับเฉพาะบัณฑิตที่ได้รับเกียรตินิยมอันดับ 1 จากสถาบันอุดมศึกษาของรัฐบางแห่ง	การจัดการทรัพยากรมนุษย์		✓		วัฒนธรรมการรับบัณฑิตเกียรตินิยมเข้าทำงาน: กรณีศึกษาบริษัท รวยดี จำกัด
8.ชาวบ้านในชุมชนบางบัวทำบุญชื้อครัวเรือนไม่เป็น	การบัญชี			✓	การพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวบ้านในชุมชนบางบัวด้วยการทำบุญชื้อครัวเรือน: การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม
9. นักศึกษาชั้นปีที่ 4 ของคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัย ก มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษต่ำ	การสอนภาษาอังกฤษ	✓			ผลของการสอนแบบ PBL และ 4MAT ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษของนักศึกษาชั้นปีที่ 4 ของคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัย ก
10. อาจารย์มหาวิทยาลัยไม่นำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์	อุดมศึกษา			✓	การศึกษาอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมที่มีต่อการนำผลงานไปใช้ประโยชน์ของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย

จากตารางที่ 3 จะเห็นได้ว่า ปัญหาวิจัยบางอย่างอาจเลือกเฉพาะวิธีวิทยาการวิจัยเชิงคุณภาพหรือเชิงปริมาณอย่างเดียวอย่างหนึ่งก็สามารถตอบคำถามวิจัยได้แล้ว แต่ปัญหาวิจัยบางอย่างจำเป็นต้องใช้ทั้งวิธีวิทยาการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณไปด้วยกันจึงจะได้คำตอบที่ครอบคลุม ดังนั้น นักวิจัยจะต้องไม่ปิดกั้นตัวเองโดยการเลือกวิธีวิทยาก่อนปัญหาวิจัย แต่จะต้องวิเคราะห์ให้ได้ว่าปัญหาวิจัยที่มีที่สนใจควรจะใช้วิธีวิทยาการวิจัยแบบใดจึงจะเหมาะสมที่สุดที่จะทำให้คำตอบที่ต้องการ

บทสรุป

การวิจัยทางสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มีวิธีวิทยาที่นำมาใช้อยู่ 3 ประเภท คือ (1) การวิจัยเชิงปริมาณ (2) การวิจัยเชิงคุณภาพ และ (3) การวิจัยแบบผสม วิธีวิทยาการวิจัยทั้ง 3 ประเภทมีความแตกต่างกันในหลายประเด็น ไม่ว่าจะเป็นรากฐานของแนวคิด วัตถุประสงค์ คำถามวิจัย แบบแผนของการวิจัย กรอบแนวคิดในการวิจัย การเขียนตัวแปร การเลือกตัวอย่าง เครื่องมือวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล รวมไปถึงแนวทางการเขียนรายงานการวิจัย และการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ การเขียนปัญหาวิจัยไม่ใช่เรื่องยากอย่างที่คิด แต่ต้องเขียนให้เป็น ไม่ใช่ลอกมาจากผู้อื่น เพราะการลักลอกผลงาน (Plagiarism) ถือว่าเป็นสิ่งที่ยอมรับไม่ได้ เพราะถือว่าเป็นการโจรกรรมทางวิชาการ และการเลือกวิธีวิทยาการวิจัยแบบใดมาใช้ขึ้นขึ้นอยู่กับปัญหาวิจัย เพราะปัญหาวิจัยที่มีความสำคัญและมีความจำเป็นจะนำไปสู่การเลือกวิธีวิทยาที่ถูกต้องและเหมาะสม ผลการวิจัยจึงจะมีคุณค่าและคู่ควรต่อการนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. นักวิจัยรุ่นใหม่และนักศึกษาระดับปริญญาโทและปริญญาเอก ไม่ควรเลือกวิธีวิทยาการวิจัยก่อนกำหนดปัญหาวิจัย เพราะการหาคำตอบของปัญหาวิจัยแต่ละเรื่องไม่เหมือนกัน บางเรื่องอาจใช้การวิจัยเชิงคุณภาพหรือการวิจัยเชิงปริมาณอย่างเดียวอย่างหนึ่ง แต่ปัญหาวิจัยบางเรื่องอาจจำเป็นต้องใช้การวิจัยทั้ง 2 ประเภทเพื่อให้ได้คำตอบวิจัยที่ครอบคลุม ชัดเจน และนำไปใช้ประโยชน์ได้
2. แนวทางการเลือกวิธีวิทยาที่ถูกต้องและเหมาะสมกับปัญหาวิจัย ควรพิจารณาจากจุดมุ่งหมายของการทำวิจัย เช่น หากต้องการผลการวิจัยในภาพกว้างที่สะท้อนความจริงของประชากรที่มีจำนวนมากก็ควรเลือกใช้การวิจัยเชิงปริมาณ แต่ถ้าหากต้องการผลการวิจัยแบบละเอียดลึกซึ้งก็ควรเลือกใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ แต่ถ้าต้องการคำตอบในลักษณะรู้รอบและรู้ลึกก็ควรเลือกใช้การวิจัยแบบผสม เป็นต้น
3. เมื่อตัดสินใจว่าจะใช้วิธีวิทยาการวิจัยแบบใดแล้ว ก็ควรดำเนินการวิจัยให้ถูกต้องตามแบบแผนของการวิจัยที่เลือก ไม่ควรปะปนกันระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ เช่น (1) ไม่ควรใช้

คำว่าประชากรและกลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยเชิงคุณภาพ (2) ไม่ควรนำเสนอตารางตัวเลขที่แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลในงานวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นต้น

บรรณานุกรม

- นางลักษณ์ วิรัชชัย และสุวิมล ว่องวานิช. (2555). *หลักสูตร “มโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนในการวิจัยการศึกษา” เอกสารในโครงการ “การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมนักวิจัยการศึกษาเพื่อเพิ่มศักยภาพด้านการวิจัย.”* กรุงเทพฯ: คณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ สาขาการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2557). *คู่มือการประกันคุณภาพการศึกษายภายใน ระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2557.* กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2556). *ระเบียบคณะกรรมการการอุดมศึกษาเกี่ยวกับมาตรฐานหลักเกณฑ์และวิธีการพิจารณาแต่งตั้งคณาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาเอกชนให้ดำรงตำแหน่งทางวิชาการ.* กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา.
- สุบิน ชุระรัช. (2554). การนำผลประเมินคุณภาพไปใช้ประโยชน์อย่างคลาดเคลื่อนในสถาบันอุดมศึกษา: มุมมองเชิงทฤษฎีและข้อมูลเชิงประจักษ์. *วารสารศรีปทุมปริทัศน์ ฉบับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 11 (1), 132-140.
- Caracelli, V.J. & Greene, J.C. (1993). “Data Analysis Strategies for Mixed-Method Evaluation Designs.” *Educational Evaluation and Policy Analysis*, 15 (2), 195-207.
- Cohen, J. (1977). *Statistical Power Analysis for the Behavioral Sciences*. New York: Academic Press.
- Creswell, J. W. (2005). *Educational Research: Planning, Conducting, and Evaluating Quantitative and Qualitative Research*. 2nd Ed. Upper Saddle River, New Jersey: Pearson Education.
- Creswell, J.W., & Plano Clark, V.L. (2007). *Designing and conducting mixed methods research*. Thousand Oaks: Sage.
- Faul, F., Erdfelder, E., Lang, A.-G., & Buchner, A. (2007). G*Power 3: A flexible statistical power analysis program for the social, behavioral, and biomedical sciences. *Behavior Research Methods*, 39, 175-191.
- Kerlinger, F. N. & Lee, H. B. (2000). *Foundations of behavioural research*. 4th ed. Singapore: Wadsworth.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30 (3), 607-610.
- Maslow, A.H. 1943. A Theory of Human Motivation. *Psychological Review*, 50, 370-396.

- McMillan, J. H. & Schumacher, S. (1993). *Research in education: A conceptual understanding*. New York: HarperCollins.
- Rossmann, G. B., & Wilson, B.L. (1985). "Number and words: Combining Quantitative and Qualitative Methods in a Single Large-scale Evaluation Study." *Evaluation Review*, 9 (5), 627-643.
- Streubert, Helen J. & Carpenter, Dona R. (Eds.) (1995). *Qualitative Research in Nursing: Advancing the Humanist Imperative*. Philadelphia: Lippincott.
- Tashakkori, A. & Teddie, C. (1998). *Mixed Methodology: Combining qualitative and quantitative approaches*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Yamane, T. 1973. *Statistics: An Introductory Analysis*. 3rd ed. USA: Harper & Row.